

פרק כא

הגמאל בטיפול נמרץ בפיטצבורג

בסוף חודש יוני 1976 טסה כל המשפחה, רותי, דפנה, רוני, אורנה ואנוכי, לפיטצבורג, עיר שהמוניטין שלה פעם לא היה משובח (בגלל תעשיית הפלדה שהעכירה את האוויר). הייתה אפילו אימרה, שאין ללבוש חולצה לבנה כאשר נוסעים לפיטצבורג. אבל במשך השנים המצב האקולוגי שופר, והעיר נעשתה מושכת וידידותית. הנחיתה בפיטצבורג הייתה "רכה", כי משדה התעופה נסענו ישר לביתם של רות וד"ר קלמן גוייטן (רופא ילדים שהשתלם בטיפול נמרץ ילדים) שהזמינו את כל המשפחה שלנו לגור אצלם, עד שנמצא דירה המתאימה לנו. יצרנו איתם קשר בכתב עוד מהארץ, ובלי שהכירו אותנו

פתחו בפנינו את ביתם וסייעו לנו בכל הסידורים הראשונים. תוך זמן קצר עשינו את כל הדברים החשובים שיש לבצע כאשר מגיעים למקום חדש: שכרנו דירה נחמדה, קנינו מכונית (אולדסמוביל גדולה) ורשמנו את שלוש הבנות לבתי ספר הקרובים למקום מגורינו.

אני והבנות ליד האולדסמוביל על רקע הבית

אורנה בת ה-6 נכנסה לכיתה א', והדבר היחידי שהטריד אותה היה, מה תעשה אם ביום הלימודים הראשון תצטרך ללכת לשירותים, ולא תדע לשאול היכן הם. לימדנו אותה לומר למורה את המשפט: "I have to go to the bathroom". היא אמנם אמרה זאת בתחילת היום, עוד לפני שהתעורר אצלה צורך אמיתי, המורה ענתה: "Let's go" והראתה לה את המקום. מכאן ואילך היא הייתה רגועה ונהנתה מכל רגע. בהמשך אורנה נעשתה אחת התלמידות הטובות בכיתה, ובבחינות הארציות השיגה ציונים טובים אף יותר מהתלמידים האמריקאים.

לגבי דפנה, האנגלית שלה בדיבור ובכתב הייתה כל כך טובה, שכאשר פגשנו את מורתה ביום הורים, היא ממש נדהמה לשמוע מאיתנו שדפנה באה מארץ אחרת ואיננה Native American.

רוני אף היא עשתה חיל, והוכיחה שיש לה זיכרון נפלא. משום מה המורה לכימיה הטילה על התלמידים משימה מוזרה, ללמוד בע"פ את כל המערכה המחזורית של היסודות. הד"ר לכימיה במשפחה, הלא היא רותי, ידעה שאין כל צורך בכך, אבל אמרה לרוני שתעזור לה באתגר הזה, אפילו רק לשם "הספורט". כל יום הן שיננו שורה אחת, ורונית השתלטה על למעלה ממאה היסודות וזכרה אותם לפי הסדר. מעט מאד כימאים בוגרי אוניברסיטה יכלו להתחרות בה בנושא זה.

במהרה השתלבנו במקום החדש, הכרנו את האתרים החשובים בעיר ומחוצה לה, כמו מרכזי הקניות, המוזיאונים, הפארקים, המרכז הקהילתי היהודי, וכמובן מספר לא קטן של יהודים אמריקאים וישראלים (חלקם יורדים) שקיבלו אותנו במאור פנים.

תזכורת: בשבוע האחרון של חודש יוני 1976 אירעה החטיפה של מטוס אייר-פרנס לאנטבה, כל הישראלים היו במתח רב ודאגו לשלום החטופים. הבשורה על שחרורם במבצע צבאי מזהיר הגיעה ביום ה-4 ליולי 1976, וכמה סמלי זה היה, שבאותו יום בדיוק חגגנו, ביחד עם האמריקאים, את יום העצמאות המאתיים שלהם.

העולם כולו הצדיע לישראל על התושייה והתעוזה שגילתה. באותה שנה נבחרה מלכת היופי של ישראל ל"מיס עולם", והיו מי שכינו אותה "מיס אנטבה"... על מבצע אנטבה - בנספחים בעמוד 263.

בראשון ליולי 1976 החלה ההתמחות שלי בטיפול נמרץ בבית החולים הפרסביטריאני, שהיה הגדול והמרכזי בעיר. לא הייתי המתמחה היחיד, היו עוד מספר מתמחים מארצות שונות: הודו, אירן, שוויצריה, סקנדינביה, והיה גם אמריקאי אחד. המנהל של כל מערך הטיפול הנמרץ באוניברסיטה של פיטצבורג היה פרופסור אקה גרנוויק, שלמד רפואה בשוודיה, הצטרף לפיטר ספר בפיטצבורג והקים יחד איתו את המרכז לטיפול נמרץ. במושגים של אז הייתה היחידה הזו ענקית והכילה 16 מיטות.

פרופסור
אָקה גֶרְנוּוִיק

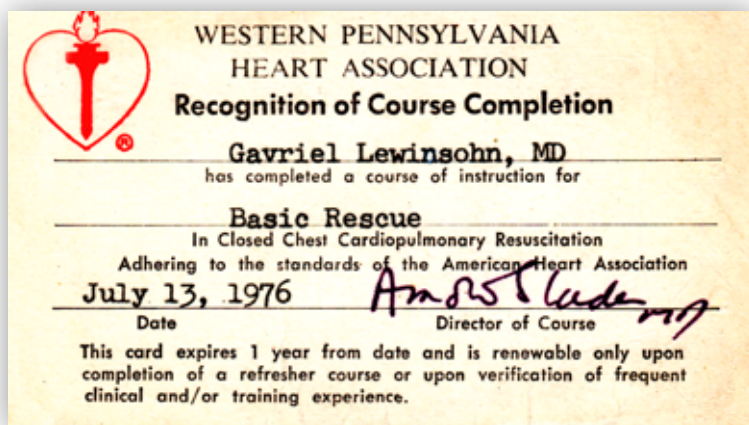

פרופסור
פיטר סָפֶר

מחלוצי הטיפול הנמרץ בארה"ב

מיד ביום הראשון לשהותי ביחידה עברנו, כל המתמחים החדשים, קורס החייה מתקדם (Cardiopulmonary Resuscitation) וקבלנו תעודה מטעם אגודת הלב האמריקאית.

תעודת ההסמכה להחייאה

לעבודה הגעתי בסביבות 6:30 בבוקר, על מנת להכיר מספר חולים שהיו באחריותי, ובשעה 7 בדיוק החל ביקור יסודי עם המנהל או סגנו. בשעה 9 החלה הרצאה של אחד מהרופאים הבכירים בנושאי יסוד של הטיפול הנמרץ. בהמשך היום קיבלנו חולים חדשים ליחידה, השתתפנו בהתייעצויות לגבי חולים קשים במחלקות האשפוז השונות, וליווינו חולים מונשמים למכוני ההדמיה. פעמיים בשבוע נשארתי לתורנות לילה, והייתי האחראי על היחידה לטיפול נמרץ. בנוסף הייתי איש צוות בזמן השמעת הכריזה על פעולת החייה, באחד מאזורי בית החולים, ובצוות הזה הייתי אחראי על ביצוע צנור קנה הנשימה (Intubation). בתורנות כזאת אי אפשר לישון אפילו דקה, ובבוקר, לאחר שמסרתי למנהל המחלקה את המהלך הרפואי של הלילה, נכנסתי למכוניתי בערנות מוגבלת, ונסעתי הביתה לשינה עמוקה עד אחר-צהריים.

במשך שנת ההתמחות בפיטצבורג עבדתי כחצי שנה בבית החולים הפרסביטריאני וחצי שנה בבית החולים על שם מונטיפיורי. כבר לפי השם ברור שבית החולים מונטיפיורי נתמך על ידי הקהילה היהודית הגדולה בפיטצבורג, ורבים מאנשי הצוות והחולים היו יהודים. היחידה לטיפול נמרץ נוהלה על ידי רופא יהודי מאנגליה בשם ד"ר סליידן והייתה מצוידת במיטב הטכנולוגיה הקיימת. בגלל הוותק שהיה לי ברפואה (13 שנים) התייחסו אלי אנשי המקצוע בפיטצבורג בכבוד רב, וזה התבטא גם בגובה המילגה שקיבלתי וגם בזה שנתנו לי להרצות בפני חברי המתמחים בנושאים שבהם הייתי מומחה, כמו פיזיולוגיה ריאתית והשימוש בברונכוסקופ פיבר-אופטי.

מלבד הרמה הגבוהה של ההוראה בתוכנית ההתמחות בטיפול נמרץ, התפתחו גם יחסים חברתיים יפים בין המתמחים השונים ומנהלי היחידות. לדוגמה המנהל האגדי של תוכנית ההתמחות, פרופסור פיטר ספר, שמע שרותי ואני חובבי מוסיקה, והוא חלק איתנו מנוי לקונצרטים של התזמורת הסימפונית של פיטצבורג.

פיטר ספר נחשב לאבי ההחייאה המודרנית. במוסד לחקר ההחייאה שאותו הקים, ולאחר מותו נקרא על שמו, נעשו עבודות רבות על אמצעים שונים (כמו הורדת טמפרטורת הגוף) לשימור תפקוד המוח לאחר ביצוע החייאה. עם מותו בשנת 2003 התברר לי שלפיטר ספר היו שורשים יהודיים. כאשר נכבשה עיר הולדתו וינה על ידי הגרמנים בשנת 1938, פוטרו הוריו ממקומות עבודתם בגלל שאמו היהודיה נחשבה "Non Aryan".

מערכת יחסים מאד לבבית הייתה לי גם עם המתמחה האירני שהיה מרדים במקצועו. כאשר נפגעה מכוניתו בתאונת דרכים והייתה זקוקה לטיפול מעל לשבוע במוסך, קיבלתי ממנו את מכוניתו השנייה לתקופת זמן. התיידדנו במיוחד עם המתמחה השוויצרי ד"ר פרוטיגר ואשתו, שסיפור היכרותם יכול לשמש רקע לטלנובלה רומנטית מוצלחת. הוא היה רופא באתר סקי בשוויצריה, ובאחד הימים קיבל הוראה דחופה להגיע במהירות למעלה ההר, שם נפל והתרסק מטוס נוסעים קטן. למרות שתאונות כאלה הן בדרך כלל קטלניות, כשהגיע למקום חילץ מספר אנשים בחיים, כולל בחורה צעירה ויפה, והעביר אותם לבית החולים המקומי. הפגיעות של הנוסעים התבררו כלא קשות, כי היה שם שלג רך שהתנשא לגובה רב ובלם את הנפילה. התברר שהמטוס השתייך לחברה המטיסה בעלי ממון מהחוג הנוצץ ברחבי אירופה ממסיבה למסיבה, הטייס היה אבי הבחורה, והיא עצמה עבדה כדיילת במטוס. התפתח רומן בין ד"ר פרוטיגר לצעירה והפרשה הזאת הסתיימה בחתונה...

זמן קצר לאחר תחילת העבודה בבית החולים, הוזמנו כל המתמחים ונשותיהם למסיבת היכרות בביתו של מנהל הפרויקט אקה גרנוויק. הוא גר, כיאה למעמדו, בבית מרווח עם בריכת שחייה, בפרבר נאה של פיטצבורג. רותי, כהרגלה, אינה ממהרת להיות בין הראשונים במסיבות (היא מאחרת מועדת) ולאחר שהתלבשנו חגיגת למסיבת

היכרות אצל הבוס הגדול, הופתענו בהגיענו לראות חלק מן הרופאים בחלוקי רחצה וכפכפים... התברר ש"הספורט הלאומי" במסיבות כאלו הוא לזרוק את האורחים על בגדיהם, כולל נעליים ומסמכים בתיקים, לתוך הבריכה!!! המזכירה של המחלקה הוטלה למים לבושה בשמלה אלגנטית, תסרוקת מושקעת ואיפור מושלם. באידיש קוראים לזה "גויים נָאָחֶס" (נחת של גויים).

לאחר הטבילה במים הוזמנו הקורבנות להתקלח, חלוקים יפים המתינו להם, מייבשי שיער עמדו לשרותם, ובגדיהם יובשו במכונת ייבוש. בכל זאת אנו חשבנו שמעשי הקונדס הללו היו מאד דוחים, ביחוד כשהם מופעלים על אנשים מארצות שונות במסיבת היכרות ראשונה. אולי הכוונה הייתה לשבור את הקרח ולגבש את הצוות, למוח הגויי פתרונים. לתיקים ונעליים מעור ולמסמכים רטובים הרי נגרם נזק בלתי הפיך!

המאמצים של מארחינו לזרוק גם אותנו למים עלו בתוהו, כי אנחנו הקפדנו לעמוד תמיד עם הגב מופנה למקום שלא איפשר להתגנב מאחורינו. פיטר ספר החמיא לנו באומרו, שהישראלים יודעים לשמור על עצמם. האוכל היה נהדר ובשפע, לא תמיד זה כך במסיבות של אמריקאים, שאוהבים בעיקר לשתות משקאות אלכוהוליים ולכרסם קצת בוטנים וקרייקרס. חזרנו הביתה יבשים ומרוצים.

למרות שהייתי מאד עסוק בעבודה שכללה גם הרבה תורנויות, בסופי השבוע הצלחנו לטייל בחוף המזרחי של ארה"ב, נסענו לעיתים קרובות לניו-יורק, טיילנו בדרום ארה"ב והגענו עד פלורידה בטיול ממושך יותר. שם ביקרנו ב"עולם של דיסני", באפקוט, וגם במרכז החלל בכף-קנדי.

הבנות ב"עולם
של דיסני"
בפלורידה

בכל הטיולים האלה רק אני נהגתי, כי רותי לא אהבה לנהוג בארה"ב במכונית הענקית ובדרכים מרובות המסלולים, ולכן לא הוציאה רשיון נהיגה בינלאומי. אני דווקא נהניתי לנהוג, בעיקר בטיולים הגדולים, אבל הייתי צריך להיות הנהג גם בכל הפעילויות בתוככי העיר, כמו להביא את הבנות לחברים או לשיעורי נגינה. היה לי עוד תפקיד "חשוב": כשהסעתי את רותי לסופרמרקט, בזמן שהיא ערכה את הקנייה השבועית, אני לקחתי על עצמי לכבס במכונות הציבוריות ממול. לא היה כדאי לקנות מכונת כביסה למשך שנה אחת, כי המתח החשמלי של 110 וולט, הנהוג בארה"ב, איננו מתאים לארץ. בקיצור הייתי נהג במשרה מלאה, ובתור בונוס גם הכובס המשפחתי... למזלי בתי הספר של הבנות היו בקרבת מקום מגורינו בשכונת Squirrel Hill (גבעת הסנאי) והן היו זקוקות להסעות אליהם רק בימי שלג קרים במיוחד. דפנה למדה בבית הספר התיכון "אולדרדייס" ואחיותיה בבית הספר היסודי "מינדאו". בתי ספר ציבוריים בארה"ב אינם ברמה גבוהה בדרך כלל, אבל אלה היו מצויינים, לשמחתנו.

דפנה לפני בית הספר התיכון "אולדרדייס"

בנות לוינסון הופיעו במסיבות של הקהילה היהודית המקומית בשירים ישראלים, וקראו לעצמן בהומור "להקת שוקולד-מנטה-בזוקה".

הבנות בחוות התוכים בפלורידה

אני במרכז החלל בכף-קנדי, על רקע טיל המיועד לחלל

רוני ואורנה, עם שוטרת בטיחות, בכביש לבית הספר "מינדאו"

המשכנו בחינוך המוסיקלי של דפנה ורוני גם בשנת השבתון הזאת. המורה לפסנתר השכונתית, שאליה פנינו לראשונה, אמרה שדפנה יותר מדי מתקדמת בשבילה, והמליצה על מורה פסנתרנית שעדיין הופיעה בקונצרטים. השיעורים היו יקרים, אבל על לימודים אף פעם לא חסכנו. האימונים בין שיעור לשיעור נעשו על פסנתר בבית של שכנה. רוני קיבלה שיעורי כינור אצל מורה ישראלי לשעבר, שהתחתן עם יהודייה אמריקאית, שחקנית בתיאטרון חובבים, והיה להם ילד קטן וחמוד. איתם ממש התיידדנו ובילינו בארוחות משותפות. כינור וצ'לו שכרנו באחת מחנויות המוסיקה, אך אני לא ניגנתי הרבה בשנת ההתמחות הזו, בעיקר בגלל שעות העבודה הרבות בבתי החולים והתורנויות. אחד מערבי הנגינה היפים שלי בפיטצבורג, היה בביתה של המורה לפסנתר של דפנה. בעלה ובנה ניגנו בתזמורת הסימפונית של העיר, ואני הוזמנתי לנגן איתם רביעיות. קבלתי שם

הרבה מחמאות, והם אמרו לי שאני מנגן כמקצוען. כנראה ששנים רבות של מוסיקה קאמרית בבית הוריי הכשירו אותי להשתלב ללא קושי בכל הרכב.

רותי ציירה במרץ והציגה שתי תערוכות, אחת בפיטצבורג והשנייה בעיר התאומה של רחובות, רוצ'סטר, שבמדינת ניו-יורק, שם התקבלנו בכבוד ובחמימות על ידי הקהילה היהודית הגדולה. ראש העיר פתח את התערוכה המוצלחת, שנכח בה גם סנטור מקומי. פרטים על אירוע זה ועל אירועים רבים אחרים שהתרחשו במשך שנת שהותנו בפיטצבורג, יופיעו בחלק השלישי של ספר זיכרונותיה של רותי.

מקצוע הטיפול הנמרץ הכללי היה, אפילו בארה"ב, תחום התמחות חדש, והיו שתי סיבות שהרופא האמריקאי לא נמשך להתמחות במקצוע זה. הראשונה הייתה, שרופא הטיפול הנמרץ לא היה אחראי באופן מלא על הטיפול בחולה, והמילה האחרונה הייתה תמיד בידי הרופא ששלח את החולה ליחידה. כל פעולה קטנה כגדולה הייתה צריכה לקבל את אישורו של הרופא שאליו החולה היה שייך, למשל המנתח. הסיבה השנייה הייתה כלכלית: הכסף הגדול התרכז במקצועות הרפואה הפרטית, והמשכורות של רופאי הטיפול הנמרץ בבתי החולים עדיין לא היו גבוהות, יחסית. אי לכך הציעו מנהלי היחידות, לחלק מן המתמחים הזרים, להמשיך לעבוד בארה"ב בטיפול נמרץ. כצעד ראשון היה צורך לעבור בחינות של המדינה הנקראות Flex והן מאפשרות קבלת רישיון עבודה כרופא בכל מקום במדינה האמורה, במקרה שלי, פנסילבניה.

למרות שידעתי שאינני מתכוון לתקוע יתד בארה"ב מעבר לשנת ההתמחות, ותפקידי היה לאסוף מספיק ידע על מנת להקים יחידה לטיפול נמרץ בבית החולים "אסף-הרופא", החלטתי לנסות לעבור את הבחינות הקשות בתור ספורט. הבחינה כללה את כל החומר הנלמד בבית הספר לרפואה, אבל אני התכוונתי אליה מעט מאד ועל חומר בסיסי בלבד. היא נערכה בהריסבורג בירת פנסילבניה, באולם גדול של בית מלון ונמשכה שלשה ימים. היו מאות נבחנים וכל נבחן ישב ליד שולחן קטן. הסתכלתי ימינה ושמאלה, קדימה ואחורה, וראיתי רק פרצופים זרים, בעיקר מהודו, קוריאה ויפן. חשבתי שאם הם עוברים את הבחינה גם אני יכול, ואמנם לאחר זמן קצר קיבלתי מכתב שבישר לי שעברתי את הבחינה בהצלחה מלאה.

שנת ההתמחות בפיטסבורג הגיעה לסיומה, והתחלנו בהכנות לשיבה הביתה. קיבלתי הצעה להישאר בארה"ב ולעבוד בטיפול נמרץ, במשרה ששכר גבוה בצידה, אך דחיתי את ההצעה על הסף, למרות שבישראל אי אפשר היה אפילו לחלום על משכורת כזאת. רופאים רבים התפתו ל"סיר הבשר" האמריקאי, אך אנחנו ידענו שרק ישראל היא הבית שלנו. כן, אנחנו ציונים ופטריוטים ללא תקנה.

פרופסור אקה גרנוויק שוב הזמין את כל המתמחים, הפעם עם בני משפחותיהם, למסיבת פרידה בביתו. האירוע התקיים בשעות היום, כלל משחקי ספורט, והאורחים

התבקשו להביא בגדי ים, כדי לשחות בבריכה הגדולה. מזנון עשיר וטעים מאד נפרש לאורך כל המרפסת שליד הבריכה, ובילינו שם עד הערב. זאת הייתה מסיבה כלבבנו.

רותי והבנות במסיבת הפרידה הספורטיבית

מטעם בית הספר לרפואה של אוניברסיטת פיטצבורג קיבלנו, כל המתמחים, תעודה המאשרת את היותנו עמיתים בתוכנית ההתמחות בטיפול נמרץ, ובנוסף קיבלנו חולצת טריקו צבעונית, עליה מצוירים הלב הריאות והצלעות... מפרופסור גרנוויק עצמו קיבלתי מכתב תודה והערכה, וגם מחמאות לבנות משפחתי היפהפיות.

נפרדנו מהחברים הישראלים (הצטערנו שרבים מהם היו יורדים) ומידידינו היהודים האמריקאים, שכולם קיבלו אותנו כל כך יפה ובמאור פנים. סיפור קטן אחד: משפחה אמריקאית שהכרנו הזמינה אותנו ל"שבת דינר" (Shabbat dinner) וביום ששי בערב אנו מקבלים טלפון בביתנו "איפוא אתם?! האוכל על השולחן ואנו מחכים לכם". התברר ש"שבת דינר" זו הארוחה של קבלת שבת ביום שישי, ולא, כפי שחשבנו, הסעודה של יום שבת בערב... הצרה הייתה, שבאותו יום שישי היה עלינו לנסוע לנמל התעופה לאסוף את דודה אדית שבאה אלינו לביקור. התנצלנו על אי ההבנה, הסברנו, הם סלחו, אמרו שיכניסו את האוכל למקרר, שנבוא למחרת עם הדודה, וכך היה. נפגשנו איתם גם בארץ כשבאו לבקרנו.

UNIVERSITY OF PITTSBURGH SCHOOL OF MEDICINE

AND

HOSPITALS OF THE UNIVERSITY HEALTH CENTER OF PITTSBURGH

Certify that

Gauriel Lewinsohn, M.D.

has served satisfactorily as Fellow in

Critical Care Medicine

for a period of 12 months

July 1, 1976 to June 30, 1977

[Signature]
HEAD OF THE DEPARTMENT

[Signature]
PROF. CLIN. DIRECTOR

תעודת עמית בתוכנית ההתמחות בטיפול נמרץ

סיפור פחות משעשע: בפיטצבורג היה שליח עלייה ישראלי, שתפקידו לעודד אנשים לעלות לארץ ולסייע בידם. נפגשנו איתו באירועים חברתיים, וגם תרמנו כסף לקנות לו מתנת פרידה, כשנסתיימה שליחותו והוא חזר עם משפחתו ארצה. מה גדולה הייתה תדהמתנו כשזמן קצר אחר כך חזר לפיטצבורג והצטרף לקהיליית היורדים!!! הוא קשר קשרים עם מקומיים בזמן שהותו שם, ומעל בשליחותו. איך זה שלא קבעו תקופת צינון לתפקיד כזה? איזו דוגמא אישית נלוזה הוא נתן לכל סביבתו.

הצעד האחרון לקראת חזרתנו ארצה היה התקשרות עם חברת משלוחים בדרך הים, שמשרדיה היו מחוץ לעיר פיטצבורג, ולכן כל המשא והמתן איתה נעשה בטלפון. ארזנו את כל הציוד שלנו, כולל שלשה זוגות אופניים חדשים לבנותינו, בקופסאות קרטון גדולות, וביום המיועד הופיע בבתינו אדם שחור, לבבי וחייכן על מנת לקחת את הקופסאות לליפט המשלוח. התפתחה שיחה קלה והאיש רצה לדעת מהיכן באנו. כאשר השבנו שאנו מישראל, הוא לא ידע באיזה ארץ מדובר. רותי ניסתה לעזור ואמרה מירושלים, ואז האיש הנחמד והבור ענה: "Jerusalem is only in heaven" (ירושלים היא רק במלכות השמים). אינני יודע אם האיש השתכנע שירושלים קיימת גם עלי אדמות, אך

הוא העמיס את כל קופסאות הקרטון על מכוניתו ונסע. כעבור מספר שעות החל הספק מכרסם בלב. הפקדנו את כל הציוד היקר שלנו בידי אדם לא מוכר, ובידי חברה שלא ראינו את משרדיה או מחסניה, כי הכל נעשה בטלפון. החלטתי לנסוע לכתובת שהייתה במרחק של שעת נסיעה מפיטצבורג. לשמחתי הרבה מצאתי במקום משרדים של חברה רצינית, עם עשרות עובדים ולידם מחסנים גדולים, המכילים את הליפטים להובלה.

למרות הנימה האופטימית של הסיפור הזה, סופו לא היה טוב. לאחר שחלפו שבועות רבים מיום חזרתנו ארצה והמשלוח לא הגיע, התברר שהליפט שלנו נגנב, כנראה בנמל בניו-יורק, בזמן שביתה גדולה שהייתה שם. קיבלנו אמנם פיצוי כספי מטעם חברת הביטוח, אך אבדו לנו הרבה דברים בעלי ערך רגשי ונוסטלגי. הדבר היחידי החיובי היה, שהאופניים לא הגיעו. השקט והשלווה ב"גבעת הסנאי" השכיחו מאיתנו את חוסר הזהירות של הנהגים בישראל. בגלל ריבוי תאונות רוכבי האופנים בישראל, לא הצטערנו על האובדן הזה. הבנות שלנו המשיכו ללכת ברגל לבית הספר ולפעילויות האחרות, ואופניים לא ניקנו יותר.

בדרך חזרה מפיטצבורג לישראל עשינו חניית ביניים בלונדון, בעיקר כדי שהבנות תכרנה את העיר המיוחדת הזאת. לקחנו אותן לבקר בכל המקומות המפורסמים, ולא שכחנו גם את "מוזיאון" מרקס אנד ספנסר... הן תמיד אהבו שופינג.

20 ליוני 1977

ד"ר גבריאל לוינסון, בית חולים האוניברסיטאי בפיטצבורג

גבי היקר

שנה נוספת עברה עליך בארה"ב, והגיע הזמן לשוב ולחזור לישראל. אתה וארבע הבנות היפהפיות במשפחה, הייתם קבוצה נאה ונעימה. אנו שמחנו לשמוע שגם אשתך הצליחה מאד בזמן שהותה בפיטצבורג. אני מצטער מאד שלא יכולתי לראות את התערוכות שלה, כפי שאתה יודע תכנית העבודה שלי אינה משאירה זמן לפעילות מחוץ למקצוע הרפואה.

אני מקווה שתהיה לכם חופשה נעימה בארה"ב לפני החזרה, ואני מאחל לכולם המשך הצלחה במקצועות השונים שלכם. לסיום הייתי רוצה להודות לך על עבודתך המצוינת כמתמחה במקצוע הקשה של הטיפול הנמרץ.

שלך בידידות, אקה גרנוויק

פרופסור להרדמה וטיפול נמרץ

מנהל היחידה לטיפול נמרץ

תרגום מכתב הפרידה הידידותי של אקה גרנוויק אלי

צילום המכתב המקורי נמצא בנספחים בעמוד 265.

הנה שתי תמונות יפות מלונדון:

אנו נהנים מקונצרט בגן לונדוני

פרק כב

הקמת ביחידה לטיפול נמרץ ב"אסף הרופא"

כשנסעתי לשנת ההתמחות בטיפול נמרץ, הייתי סגנו הלא רשמי של פרופסור אלמוג, מנהל מחלקה פנימית ג'. הוא היה הראשון שהקים בבית החולים "אסף-הרופא", בתוך מחלקתו, יחידה לטיפול נמרץ בחולים לאחר אוטם בשריר הלב, והוא היה זה שתמך בי לאורך כל הדרך בשאיפתי להקים בבית החולים יחידה לטיפול נמרץ כללי-נשימתי. הדרך הייתה קשה, מכיוון שהיה צריך להתחיל הכל מאפס.

קודם כל מצאנו ביתן ריק ליד מרכז בית החולים, שהתאים להקמת היחידה. החלטנו על התחלה צנועה של 4 מיטות, והנהלת בית חולים סיפקה את הציוד הרפואי הנדרש. הבעיה הקשה ביותר הייתה בחירה, אימון והכשרה של צוות אחיות. זאת לדעת, שבאותם ימים לא היו קורסים מיוחדים להכשרת אחיות-טיפול-נמרץ, וההדרכה ניתנה על ידי בלבד. נבחר בקפידה צוות של אחיות, כולן וותיקות ומוסמכות, והן היו הבסיס להתחלה מוצלחת של הפעילות הרפואית ביחידה. בעיה נוספת הייתה למצוא את הרופאים המתאימים. נדרש לפחות רופא בכיר אחד שיחלוק איתי את העבודה, ובנוסף נזקקתי לתורנים לשעות הערב והלילה.

ד"ר רוברט יוגב

הצלחתי לשכנע את ד"ר רוברט יוגב, רופא בכיר במחלקה פנימית, להצטרף אלי בעבודה, והתורנים הגיעו גם הם מהמחלקות הפנימיות, כי במסגרת ההתמחות היה עליהם לעבור רוטציה ביחידה לטיפול נמרץ.

למרות שהיחידה הייתה מולטידיסציפלינרית (רב-תחומית) כלומר אשפזה חולים מכל מחלקות בית החולים, הנטל בעבודה נפל רק על הרופאים מהמחלקות הפנימיות. במשך השנים שעברו מאז, למדו קובעי מדיניות ההתמחות בהסתדרות הרפואית, וכמוהם גם מנהלי המחלקות השונות (בעיקר המחלקות הכירורגיות וההרדמה) את חשיבות הקניית ידע בטיפול נמרץ למתמחים, בכל מקצועות הרפואה. התוצאה הייתה נהירה של רופאים לרוטציה של 3-6 חודשים ביחידה לטיפול נמרץ. רוב היחידות לטיפול נמרץ שהיו קיימות עד אז בארץ היו מבוססות על רופאים מרדמים, שאת הכשרתם קיבלו בחדרי הניתוח וחדרי ההתאוששות שלאחר ניתוח. הקמת היחידה עוררה הדים רבים בקרב הקהילה הרפואית, והיינו נתונים לביקורים של ראשי הממסד הרפואי.

שר הבריאות אליעזר שוסטק (ראשון מימין) מבקר ביחידה לטיפול נמרץ שלוב זרועות (במרכז) ראש עיריית ראשון לציון דאז, מר חנניה גיבשטיין

היחידה שלנו הייתה הראשונה בארץ שהסגל הרפואי שלה היה מורכב רק מרופאים עם התמחות פנימית בסיסית, ולמרות זאת טיפלה בכל סוגי החולים הדורשים טיפול נמרץ. במשך השנים הצטרפו ליחידה גם רופאים בכירים ממקצועות אחרים, כמו הרדמה, ושניים מהם, לאחר ההתנסות בעבודה בטיפול נמרץ שלנו, התמנו למנהלי

יחידה לטיפול נמרץ בבתי חולים אחרים: בית החולים "העמק" בעפולה ובית החולים "ברזילי" באשקלון. מקצוע הטיפול הנמרץ הלך והתפתח במהירות, והיה ברור שבית חולים בסדר גודל של 700-800 מיטות אינו יכול להסתפק ב-4 מיטות טיפול נמרץ. הלחץ על אשפוז ביחידה היה גדול מאד, ואני כמנהל היחידה, הייתי צריך להחליט על סדר הקדימויות, דבר אשר גרם לוויכוחים רבים.

מנכ"ל משרד הבריאות פרופסור יעקב מנצל (שני מימין) בביקור ביחידה

עלות הקמת מיטה נוספת בטיפול נמרץ הייתה גבוהה ביותר, וגם עלות הטיפול בחולה הייתה גבוהה פי כמה מעלות טיפולו במחלקה רגילה. משרד הבריאות לא העניק תקציבים להגדלת היחידה, ולכן היינו צריכים להשיג תרומות על מנת לשפר את המצב. התרומות היו בדרך כלל בסכומים לא גבוהים והיו מיועדות לקניית ציוד בסיסי חסר, כמו משאבות עירוי, מְתִמְרִים, מכשירי הנשמה, מכשירים לבדיקת ריווי החמצן ועוד. והנה, זמן לא רב לאחר התחלת העבודה ביחידה, הגיעה הבשורה ממנהל בית החולים ד"ר קליין, שנמצאה משפחה המוכנה לתרום סכום גדול לבניית יחידה לטיפול נמרץ כללי. התחלנו מיד בהכנות קדחתניות, בית החולים הקצה שטח אדמה לבניית היחידה, ואני, בעזרת המהנדסים, תכננו את מבנה היחידה. תוך זמן קצר התקיים טקס הנחת אבן הפינה ליחידה החדשה, כפי שרואים בתמונה בעמוד הבא:

אני נואם בטקס החגיגי

לסיפור היפה הזה היה אפילוג עצוב. פחות משנה לאחר טקס הנחת אבן הפינה התחוללה המהפכה האיסלאמית באיראן, והמשפחה התורמת, שמוצאה היה מאיראן, הודיעה בצער רב, שאיבדה את כספה במהפכת חומייני והתרומה בוטלה.

אבן הפינה

האבן נראית בצילום מכוסה באבק, כי עמדה "כאבן שאין לה הופכין" שנים רבות, וצולמה רק לאחרונה לספר זה...

האכזבה הייתה גדולה, אבל כעבור זמן לא רב נבנה חדר ניתוח חדש, והיחידה לטיפול נמרץ קיבלה את בניין חדר הניתוח הישן, כולל חדר ההתאוששות. למבנה זה היו יתרונות רבים: הוא היה במרכז בית החולים, העברות החולים ליחידה היו קצרות,

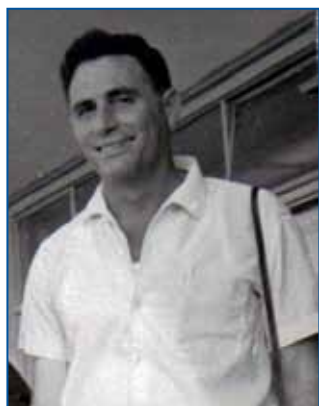
שטחו היה גדול ואיפשר את הגדלת מספר המיטות, כאשר לחלקן הייתה כבר תשתית מתאימה לטיפול נמרץ.

צ'לוטה

צוואר הבקבוק להפעלת כל המיטות היה הפרסונל הסיעודי. לא היו מספיק אחיות עם הכשרה מתאימה, והאחיות היו עסוקות לא רק בטיפול נמרץ בחולה, אלא גם בטיפול במכשירי ההנשמה, כאשר בעולם הגדול זה היה התפקיד של טכנאי הנשמה. לא הצלחתי לשכנע את הנהלת בית החולים בצורך הדחוף לעובד כזה. שנים רבות לאחר מכן, כאשר הגיעה ארצה העלייה מאתיופיה, אחת מבנות העדה, שעברה קורס הכשרה כטכנאית הנשמה, התקבלה לעבודה בבית החולים "אסף-הרופא", על חשבון קרן הקליטה. שמה היה צ'לוטה, היא התקבלה בהתלהבות על ידי צוות היחידה, מילאה את תפקידה במומחיות ובמסירות, והסירה עול כבד מכתפי האחיות.

את המחסור החמור במיטות טיפול נמרץ (נשימתי ולבבי) במדינת ישראל, חשתי על בשרי כאשר לילה אחד נקראתי בטלפון על ידי בת-דודתי רות ברסלר לחוש לביתה, מכיוון שבעלה אשל אינו מרגיש בטוב ומתאונן על כאבי בטן. הגעתי במהירות לביתם ואבחנתי מיד שאשל עובר התקף לב. אמבולנס שהוצעק הסיע את אשל לבית החולים הקרוב "קפלן" ושם אושרה האבחנה באק"ג. בגלל מחסור במיטות טיפול נמרץ הועבר אשל למחלקה פנימית, ושם שכב מחובר למוניטור של קצב הלב, כאשר על המוניטור לא התקיימה השגחה של עין רפואית. לי היה ברור שזה מצב מאד מסוכן ולכן החלטתי לשבת ליד מיטתו של אשל ולצפות בנעשה. כעבור זמן לא רב הופיעה על מסך המוניטור הפרעת קצב לב קשה ביותר הנקראת Ventricular Fibrillation (שבה למעשה אין זרימת דם בגוף). לקול צעקותיי "מכה חשמלית, מכה חשמלית", הופיע הרופא התורן עם מכשיר הדפיברילטור, ולאחר מכה חשמלית אחת חזר קצב הלב לנורמה ואשל חזר להכרה מלאה. חייו ניצלו והוא המשיך בעבודתו המדעית.

פרופסור אשל ברסלר

המומחיות של אשל הייתה בחקר מליחות קרקע ומים. הוא פרסם למעלה מ-150 עבודות מחקר, לימד בפקולטה לחקלאות ובאוניברסיטת תל-אביב את המקצוע "קרקע ומים", נתן הרצאות ברחבי העולם כפרופסור אורח, וזכה במספר פרסי הוקרה. באירועים המשפחתיים הרבים בהם נפגשנו התגלה אשל כבחור חכם, צנוע וענו, בעל חוש הומור ומסור למשפחתו. בשנת 1991, שנים אחדות לאחר התקף הלב המתואר לעיל, נסע אשל לסין לכנס מדעי בבייג'ין, שם נפטר באופן פתאומי והוא רק בן 61.

מקצוע הטיפול הנמרץ הכללי הוכר על ידי המועצה המדעית של ההסתדרות הרפואית כמקצוע-על, הדורש מהרופא המומחה במקצוע בסיסי, התמחות מיוחדת נוספת במשך שנתיים (תעודת המומחיות שלי - בנספחים בעמוד 272). ליחידה שהקמתי הגיעו רופאים מתמחים לתקופות קצרות, וגם רופאים מומחים לתקופה של שנתיים, לקבלת תואר מומחה בטיפול נמרץ כללי. מקצוע הטיפול הנמרץ הפך להיות מקצוע חשוב ויוקרתי בבית החולים, אבל הפער בין העלות הגבוהה של הטיפול וההכנסה הכספית הנמוכה יחסית של בית החולים, בהפעלת מיטת הטיפול הנמרץ, גרם לעיכוב הפיתוח של המקצוע בבית החולים, ולי נגרמה עוגמת נפש רבה. הפגישות שלי עם הנהלת בית חולים היו קשורות תמיד להזמנת ציוד ליחידה, ובדרך כלל הזמנות אלו קוצצו או לא אושרו. דוגמא קלאסית לכך היה ניסיוני לרכוש ליחידה מכשיר לבדיקת הגזים בדם העורקי, שהוא מכשיר חיוני ביותר ביחידה, ותוצאות הבדיקה קובעות הרבה לגבי הטיפול המידי בחולה הקריטי. בקשות חוזרות ונשנות מצדי נדחו במשך שנים, למרות שמכשיר כזה היה קיים ביחידות לטיפול נמרץ ברחבי הארץ. לבסוף נמצא חולה אמיד שתירם לנו את המכשיר (שעלותו כ-20,000 דולר) לאות תודה על החלטתו אצלנו, וכך נמצא פתרון לאבחון מהיר של בעיות רפואיות דחופות. כיום לא יעלה על הדעת שתהיה יחידה לטיפול נמרץ ללא מכשיר לבדיקת גזים, הממוקם בתוך היחידה.

בכל תקופת עבודתי, כרופא וכמנהל, הקפדתי על המשך ביצוע שתי פעולות יסודיות בעבודת הרופא. הראשונה, לקיחת תולדות מחלה מפורטות מהחולה עצמו, ואם זה בלתי אפשרי ממנו, אז מהמשפחה, והשנייה, בדיקה גופנית יסודית של החולה.

שני מרכיבים אלו של עבודת הרופא הלכו והצטמצמו במשך השנים האחרונות בגלל הכנסת אמצעי אבחון מתוחכמים מרובים שהחליפו את עבודת הרופא. לעיתים קרובות בדיקה גופנית פשוטה, מהירה יותר וזולה יותר מאמצעי הדמייה מתוחכם. דוגמא חיה מעבודתי בבית החולים: גבר מאחת המחלקות נשלח אלי לביצוע ברונכוסקופיה עקב גניחת דם (פליטת דם בשיעור). ברונכוסקופיה באמצעות מכשיר פיבראופטי היא בדיקה פולשנית שבה מוחדר המכשיר לתוך הריאות ותפקידו במקרה המדובר, למצוא את המקור והסיבה לדימום. בדיקה גופנית פשוטה (לפני ביצוע הברונכוסקופיה) של האזנה לקולות הלב גילתה שהחולה סובל ממום לב - היצרות של המסתם המיטרלי, וזו גם הסיבה לגניחת הדם. אי לכך בוטלה הבדיקה הפולשנית.

העבודה ביחידה לטיפול נמרץ היא קשה ומאתגרת. במשך 23 השנים שבהן ניהלתי אותה היו טרגדיות גדולות וגם הצלחות גדולות. היו מקרים, שלמרות מאמצים רבים, נגמרו במוות, ומקרים של חולים קשים ביותר, שלכאורה לא היה להם כל סיכוי להחלמה, שנשארו בחיים.

ראיתי מאות חולים שמהלך מחלתם מתועד בספרות הרפואית, אבל פה הייתי

רוצה לתאר שני מקרים רפואיים: הראשון מתועד דווקא בספרות המשפטית, והשני שיש לו צד הומוריסטי ומידה של מוסר השכל.

במקרה הראשון מדובר באישה שהייתה בהליכי גירושין, וביום קבלתה ליחידה לטיפול נמרץ הותקפה על ידי בעלה, ששפך עליה נפט והצית אותה. בנוסף הוא השליך אותה ממרפסת ביתה בקומה הרביעית. האישה הייתה במצב אנוש, עם פגיעות באיברים רבים, כולל חוסר הכרה עמוק. כעבור זמן לא רב נקבעה האבחנה של מוות מוחי, מצב שבו הלב עדיין פועם, אך אין נשימה עצמונית, התלויה בפעילות גזע המוח. האישה הוחזקה בחיים על ידי אמצעים מלאכותיים, כמו מכשיר הנשמה, ומכיוון שמצב של מוות מוחי אינו הפיך, אין טעם להמשיך ולהנשים את החולה, מלבד במקרה שבו רוצים לקצור איברים למטרת השתלה. זה היה המצב אצל האישה, וההנשמה הופסקה לאחר שהכליות שלה הוצאו לצורך השתלה. במשפט שנערך לבעל בבית המשפט המחוזי בתל-אביב, נקראתי למתן עדות על המצב הרפואי של האישה, כאשר הייתה התייחסות מיוחדת לקביעה של מוות מוחי.

הבעל הרוצח נידון למאסר עולם, אך כעבור כחמש שנים נערך בבית המשפט העליון ערעור של הנאשם על פסק דינו. הטענה העיקרית של הנאשם, באמצעות עורך דינו, הייתה שהמוות של האישה נגרם כתוצאה מהפסקת הפעולה של מכשיר ההנשמה, או במילים אחרות, שאנחנו הרופאים גרמנו למותה של האישה!!! בפסק דין של שלושת השופטים, בייסקי, לוין ושרטרסברג-כהן, המשתרע על 47 עמודים, הם דוחים את הערעור, דנים בפירוט בנושא של מוות מוחי, וקובעים בבירור שמוות מוחי הוא מוות לכל דבר, גם מבחינה משפטית. הסבריי למושג מוות מוחי בבית המשפט המחוזי מצוטטים בפירוט בפרוטוקול בית המשפט העליון, עם אזכור שמי.

במקרה השני מדובר בבחור צעיר, שנפגע קשות בתאונת דרכים ואושפז ביחידה לטיפול נמרץ מונשם ומורדם. לאחר מספר ימים חל שיפור ניכר במצבו ולכן חומרי ההרדמה הופסקו, צינור ההנשמה הוצא והחולה שכב ביחידה בהכרה מלאה. באותם ימים היה נוהג לבצע צילום ריאות לכל החולים בכל בוקר באופן שיגרת, והעיון בצילומים היה נעשה במכון ההדמיה (רנטגן) בדרך כלל בעזרת רופא מומחה מהמכון. (בטכנולוגיה שקיימת היום מועבר הצילום באופן ישיר ממכון ההדמיה לצג המחשב הנמצא ביחידה לטיפול נמרץ). במקרה של הבחור הצעיר ביקשנו מחברתו של הנפגע ללכת למכון הרנטגן ולהביא לנו את הצילום לעיון. הבחורה הצעירה לא רק הביאה את הצילום, אלא גם אמרה שהמדליון שהיא נתנה במתנה לחבר שלה נראה בצילום. ברגע הראשון היינו בטוחים שהמדובר במדליון שהחולה עונד, או שהמדליון נמצא על המיטה ונראה בצילום. אבל בבדיקת החולה והמיטה המדליון לא נמצא, ואז היה ברור שהמדליון נמצא בתוך גופו של החולה... עיון מחודש בצילומי הריאות הקודמים העלה שהמדליון נראה בכל הצילומים ובאותו מקום. המיקום היה מתאים לצינור הנשימה

הראשי מימין. בעזרת מכשיר ברונכוסקופ פיבראופטי ומלקחיים מתאימים הצלחתי להוציא את המדליון מצינור הנשימה הימני והחזרתי אותו לחברה של הבחור. התברר שבזמן התאונה נותק המדליון מהשרשרת והנפגע שאף אותו לריאותיו. מוסר ההשכל ממקרה זה הוא, שתמיד רצוי להאזין בקשב רב למה שבני משפחה של החולה אומרים לך.

בית החולים "אסף-הרופא" נודע תמיד כמרכז רפואי בעל רמה גבוהה, יחסי אנוש מצוינים בין העובדים והמטופלים, אך עם תשתית עלובה של צריפים מתקופת המנדט הבריטי. חברי מנוער, ד"ר מרדכי ורון (מוט) התמנה במרוצת השנים למנהל בית החולים, והשקיע מאמץ רב והרבה כשרון בהקמת חוג הידידים של בית החולים, בארץ ובחו"ל, על מנת להשיג את הכספים הדרושים להקמת מבנה ראוי לבית החולים, ולרכישת מיטב הציוד הרפואי. בעבודה מסורה ורבת תושיה נמצאו הכספים להקמת בניין אשפוז מרכזי, והיחידה לטיפול נמרץ כללי בראשותי, נכללה גם היא במבנה החדש, שנקרא על שם עליזה בגין ז"ל. לציון המאורע החשוב הזה יצרה רותי קולאז' יפהפה, המראה את המעבר מהצריפים למבני האבן.

הקולאז' - "סונטה לבנין החדש"

הביתנים הישנים משמאל, ובמרכז התווים - הבניין החדש

התחיל עידן חדש בעבודה. אמנם עדיין יחידה קטנה בת 6 מיטות, אבל מצוידת היטב: מרחב עבודה גדול, חדרים נפרדים למנהל, לאחות הראשית ולמתמחים, חדרים לציוד ולמכשירי ההנשמה, והיה גם חדר קטן למזכירה, אבל תקן למזכירה לא היה... במשך השנים צוות הרופאים הבכיר התחלף, ד"ר יוגב שהיה הראשון שהצטרף ליחידה

בזמן הקמתה, חזר למחלקת האם שלו, המחלקה הפנימית, ולבסוף התמנה למנהלה. בתמורה הצטרפו ליחידה שני רופאים בכירים, מומחים ברפואה פנימית, ד"ר יובל לאונוב, וד"ר אלי קלינובסקי. שניהם התמחו גם בטיפול נמרץ, וד"ר לאונוב היה במשך שנתיים עמית-מחקר במחלקתו של פרופסור פיטר ספר בפיטצבורג. לאחות הראשית מונתה אסתר רובנוב, וסגניתה הייתה האחות רפאלה שחורי.

ד"ר יובל לאונוב (מימין) ד"ר אלי קלינובסקי והאחות הראשית אסתר רובנוב

משפחת לוינסון סייעה אף היא לפעילות המוצלחת של חוג ידידי "אסף-הרופא", והתנדבה תמיד לנגן באירועים וטקסים של החוג. חליל הצד של אורנה והכינור של רוני התאימו להשתלבות ביצירת המוסיקה המשפחתית.

אני, אורנה ורוני מנגנים בטקס ב"אסף-הרופא"

רותי ציירה את משפחתה המנגנת בשני הסגנונות שלה

בחרנו לבנות מורים לנגינה ברמה גבוהה, וזה הצריך נסיעות לתל אביב לשעורים, אבל המאמץ השתלם והן הגיעו להישגים יפים.

בשנות השמונים הקדשתי את עיקר מאמציי לקידום הטיפול הנמרץ, הן במרכז הרפואי "אסף-הרופא" והן במישור הארצי. הוקמה אגודה לטיפול נמרץ כללי במסגרת ההסתדרות הרפואית בישראל, והיא קבעה את התכנים והתקנים הדרושים ליחידה לטיפול נמרץ, על מנת לתת התמחות טובה לדור הצעיר במקצוע חשוב זה. השתתפתי בוועדות שבדקו את התאמתן של יחידות לטיפול נמרץ חדשות לסטנדרט הרצוי, והייתי בין הבוחנים בבחינות לקבלת התואר "מומחה בטיפול נמרץ".

תרומתי בשטח רפואת הטיפול הנמרץ זכתה להכרה על ידי הנהלת בית החולים, שבחרה בי כעובד המצטיין לשנת 1988.

בטקס העובדים המצטיינים של משרד הבריאות, שנערך בבית החולים תל-השומר, קיבלתי תעודת הצטיינות (בנספחים בעמוד 273) בצירוף מתנה: שעון קיר בחתימת שרת הבריאות דאז, שושנה ארבלי - אלמוזלינו.

השעון תלוי בביתי עד היום ועדיין מראה את השעה הנכונה

השתתפתי באופן פעיל בכנסים רפואיים בנושאי הטיפול הנמרץ בארץ ובחוץ-לארץ. יצוינו לטובה הכנסים של האגודה העולמית לטיפול נמרץ, הנערכים אחת לארבע שנים. הכנס המפואר מכולם נערך בקיטו, יפן ב-1989, לשם נסענו רותי ואני יחד עם שושנה וד"ר אהרון חזם, שהיה מנהל מחלקת ההרדמה בבית החולים "הדסה" בתל-אביב. הכנס נפתח באולם הקונגרסים המרשים, בנוכחות יורש העצר הקיסרי היפני.

בכנס השתתפו רבים מהרופאים הבולטים בשטח הטיפול הנמרץ מכל העולם. כמו כן נכחו בכנס עמיתים מתקופת ההתמחות שלי בפיטצבורג, שנעשו מנהלים של יחידות טיפול נמרץ בארצותיהם. היה מעניין ומרגש להחליף דעות. הכנס עצמו עמד על רמה גבוהה ביותר ומארגניו גם דאגו לתוכניות מעניינות למלווים.

שנה פחות מהמדינה

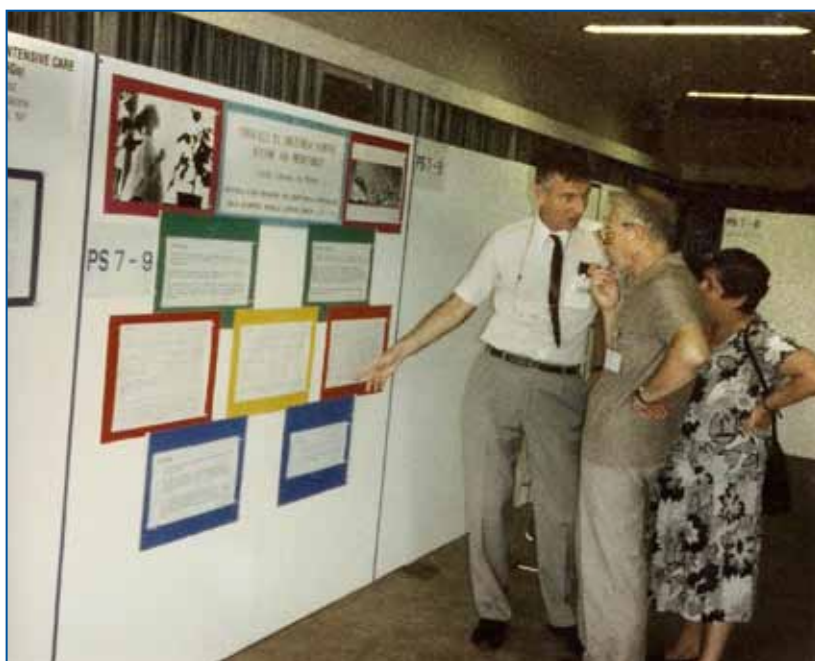
מחלקות חדשות ותעודות
הוקרה ביום החולדת ה-39
של-בית-החולים-"אסף-
הרופא"

יום "אסף-הרופא" נחוג ביום
רביעי שעבר במלאות שלושים
ותשע שנים לבית-החולים-מדי שנה
מצינים את היום כמתן תעודות
לעובדים מצטיינים ולפנסיונרים
שעזבו את בית-החולים.

ד"ר גבי לוינסקי, מנהל מחלקת
טיפול נמרץ כללי, ד"ר רפאל
רונאל, שהקים את יחידת האי-רואי
להפרייה חוד גופית במחלקת נשים
וילדות, קיבלו תואר עובדים מצ-
טיינים. ד"ר לוינסקי, העובד מעל
עשרים וחמש שנה בבית-החולים
"אסף-הרופא" והוא דוד שני לרד
פאים (אביו גניקולוג ידוע כרחובות),
קיבל את התואר על מסיבותו לעבר
דה ד"ר רונאל, הנמצא כבר שנים
עשרה שנה בבית-החולים, קיבל את
התואר על הישגיו בעבודתו.

קטע עיתון משנת הארבעים
למדינת ישראל

הפוסטר שלי בנושא "שרידות של נשים המאושפזות בטיפול נמרץ כשהן בהריון" זכה להתעניינות רבה.

אני מציג את הפוסטר ביפן

בסיום הכנס התקיים בבית מלון מפואר ערב אמנותי, שנפתח בארוחה חגיגית. ליד כל שולחן עגול ישבו בדיוק עשרה מוזמנים, ולשירותם עמד מלצר בלעדי. המזון היה משובח, וכלל מנה ראשונה, מרק, מנה עיקרית, מנות מתוקות, יין, משקאות קלים ועוד. על האופי הקפדני והמשמעת של היפנים למדתי אפילו בזמן חלוקת המנה העיקרית. היא כללה סטייק פִּלֶה ענק, ולידו הניח המלצר מקערת הגשה מספר מסוים של תרמילי שעועית ירוקה. המלצר עבר מצלחת לצלחת, חילק את השעועית, וכשהגיע לצלחת האחרונה שם את מה שנותר בקערה. כשתמה מלאכתו, ספרנו כולנו את מספר תרמילי השעועית הירוקה שעל הצלחת, והתברר שכל אחד קיבל בדיוק עשרה תרמילים! זה מה שנקרא דיוק, ויעילות יפנית.

את הכנס הזה ניצלנו ארבעתנו לסיור נרחב בארצות נוספות במזרח הרחוק: הונג-קונג, טאיוואן, סינגפור ותאילנד. פרטים מלאים על טיול זה יופיעו בספר הזיכרונות של רותי. אני מצרף רק שתי תמונות מהמסע הזה בעמוד הבא:

רותי ואני לבושים ביוקטה (חלוק יפני) במלון בטוקיו

רכיבה על פיל בתאילנד

פרק כג

פרק אצול בו הורינו נפרדים מאגנו

זמן קצר לפני הגיעו לגבורות, כשהמשפחה כבר החלה לתכנן את חגיגות יום ההולדת ה-80 שלו, נפטר חותני שלמה זיולד בשנתו ("סבא מומו", כפי שקראו לו הנכדים) לאחר מחלת לב ממושכת. אין לי ספק שאם היה נולד 20 שנה מאוחר יותר, התקפי הלב החוזרים ונשנים שלו היו מטופלים בצורה אחרת לגמרי, והוא היה חי שנים רבות יותר. תיאור מפורט של חייו עשירי המעש אפשר לקרוא באוטוביוגרפיה של רותי. אני לא יכולתי לבחור לי חותן טוב יותר (זה נכון גם לגבי בחירתי בבתו רותי כאשתי). איש משפחה למופת מצד אחד, ואיש מקצוע, קצין משטרה חרוץ, אמיץ ומסור מצד שני. כאשר הגיע לגיל הפרישה מהמשטרה הקדיש את כל זמנו ומרצו לאשתו, לילדיו ולנכדיו.

קשר של אהבה עמוקה שרר בינו לבין אשת נעוריו ציפורה לבית צפניה, ועם מותו הפתאומי של שלמה, בנובמבר 1981, קצה גם היא בחיים. חמש שנים קודם לכן חלתה ציפורה בסרטן הקיבה ועברה ניתוח, אך למרות הפרוגנוזה הרעה של סרטן זה החזיקה מעמד, ותפקדה היטב. קרוב לודאי שתמיכתו של הבעל האוהב האריכה את חייה, בניגוד לתחזית הרופא המנתח. היא הייתה תמיד אשת חיל ודמות דומיננטית בבית. מותו של שלמה גרם להתדרדרות מהירה במצב בריאותה, וכאישה מאמינה לא פחדה מן המוות, אלא רצתה להצטרף לאלוף נעוריה. היא נפטרה בביתה בשנת 1982, כחצי שנה לאחר מות בעלה, יום לפני ערב חג השבועות, ונקברה לצידו. הם חגגו 50 שנות נישואין במסיבה גדולה, ולא יספו.

מאז מותם של הורי רותי עברו כבר למעלה משלושים שנה, ואנחנו ממשיכים לקיים פעמיים בשנה טקסי אזכרה, שמתחילים בבית הקברות, בו הם נחים מנוחת עולמים זה לצד זה, ונמשכים לאחר מכן באחד הבתים של ילדיהם. כל בני המשפחה מגיעים לאזכרות האלה, ומעלים זיכרונות מכל האירועים היפים הקשורים לזוג היקר הזה.

הורי רותי בבגרותם

בשנת 1983, שבועיים לפני חג הפסח, הגיע גם אבי, ד"ר קורט לוינסון, לסוף דרכו. אבי סבל שנים רבות ממחלה ריאתית חסימתית כרונית, שגרמה לקוצר נשימה אפילו במאמץ קל, אך למרות זאת המשיך בפעילותו כרופא במרפאה הביתית, כמעט עד יומו האחרון. בשעה 12 בצהריים בדיוק, נהגה אמי לסגור את דלת הכניסה לחדר ההמתנה, אבי היה ניגש לפסנתר הכנף שלו ומתאמן לקראת הנגינה בקונצרטים של ימי שישי. שנתיים לפני מותו חגגנו את יום הולדתו השמונים, ולאחר מכן את יובל החמישים לנישואיו עם אמי עליזה. במשך כל השנים הקפידו הוריי לבקר אותנו כמעט מידי יום ביומו, ועל כוסית קוניאק משובח וכיבוד קל שוחחנו על אירועי היום: רותי סיפרה על מה שקורה בבית, על שלוש הבנות ועל עבודתה האמנותית, אני תיארתי את הדרמות בבית החולים, ואבי ריתק אותנו עם המקרים המיוחדים בפרקטיקה הגניקולוגית שלו, בלי להזכיר שמות, כמובן. אני כל כך מצטער שלא רשמתי את סיפוריו, כי לבטח היה נוצר Best-Seller. בשנה האחרונה לחייו הלכו קשיי הנשימה שלו וגברו, והוא נזקק לחמצן בשעות הלילה. אפילו אז הוא לא ויתר על טיפול בחולים, והם המשיכו להגיע לביתו גם בימיו האחרונים. אבי סירב להתאשפז, כי ידע מה צפוי לו בבית החולים, רצה למות בביתו, מוקף בבני משפחתו האהובים, וכך היה.

ההורים שלי בבגרותם

אמי נשארה לבדה בוויולה הגדולה, וזאת למרות ניסיונות רבים שלנו לשכנעה לעבור לדיור מוגן. היא התעקשה להמשיך לחיות בבית שבו גרה למעלה משלושים שנה, עם העוזרת לנקיון במשרה מלאה, ועם גינת הפרחים האהובה עליה, אותה הקפידה לטפח בעזרת הגנן. כדי להגן עליה התקנו מערכת אזעקה לבית, וציידנו אותה בתליון עם כפתור מצוקה לצווארה. כל יום לקראת ערב הייתי מגיע לבקרה, ולוודא שהכל בסדר בבית. הבאתי לה דברים שבקשה, הרבה שוקולד שממש התמכרה לו, ושוחחתי איתה על הא ועל דא.

הסידור הזה החזיק מעמד חודשים אחדים בלבד. יום אחד, כשהגעתי לביתה כהרגלי בשעות הערב, לא היה מענה לצלצולי בפעמון דלת הכניסה. פרצתי פנימה ומצאתי את אמי שוכבת על רצפת חדר האמבטיה בהכרה מלאה, אך שרויה בכאבים.

שרשרת כפתור המצוקה לא הייתה על צווארה אלא ליד מיטתה, כי היא לא הקפידה לענוד אותה. התברר שנפלה בחדר האמבטיה ולא הייתה מסוגלת לזוז. כך שכבה כמה שעות עם כאבים, ללא יכולת לאכול, לשתות, או ללכת לשירותים. שיערתי ששברה את צוואר הירך.

הרמתי את אמא מהרצפה ונשאתי אותה על כפיים למכונית, ומשם ישר לחדר המיון בבית החולים "אסף-הרופא". האבחנה אושרה בצילומים, ותוך זמן קצר היא עברה ניתוח. המהלך לאחר הניתוח היה מצוין ואמי חזרה לצעוד בעזרת הליכון. עכשיו היה ברור לכולם, ואפילו לה, שאינה יכולה לחזור לביתה האהוב, והיא זקוקה לעזרה סיעודית בדיור מוגן. אימא עברה ישר מבית החולים לבית אבות בשם "גן-דוד" ברחובות, שנוהל ביעילות ובמסירות על ידי משפחת דיוויס מארה"ב. היא נהנתה שם מאורח חיים נוח במשך קרוב לחמש שנים, והייתה עצמאית למדי מבחינת הפעולות הבסיסיות. אני ביקרתי אותה כל ערב, ולעיתים קרובות היינו יוצאים לטיול קצר במעלה הרחוב, בעזרת ההליכון כמובן. בימי שישי ובחגים הוזמנה אלינו לארוחה החגיגית, ולעיתים גם לקחתי אותה לערבי נגינה אצל מרים ואפרים האס. היא זכתה לביקורים של כל בני המשפחה: כלתה, נכדותיה, אחיותיה, גיסה ועוד.

זמן מה לאחר יום הולדתה ה-87, בהיותי בביקור שיגרתי בחדרה, פיתחה אמי לנגד עיניי התקף התכווצויות קצר. כרופא, היה לי ברור שלהתקף זה יש רקע אורגני משמעותי במוח, ואמנם בדיקות CT ו-MRI של המוח גילו גידול ענקי. למרות שהגידול נראה כגידול שפיר מסוג מנינגיומה, קיבלתי את פסק הדין של ההתייעצות הנירוכירורגית שנערכה בבית החולים "איכילוב", שבה הוחלט לא לנתחה. היא לא סבלה, תוך זמן קצר שקעה למצב של חוסר הכרה ונפטרה. אמי נקברה לצד אבי ברחובות, לא רחוק מקברי המחותנים שלהם, הורי רותי. כך, תוך זמן לא רב, נפטר כל דור המייסדים של המשפחות שלנו בישראל. לנו נשאר רק לזכור את פועלם ולקיים את מורשתם, וזאת אנו מקפידים לעשות בחי היום יום, ובכל פגישה משפחתית.

רותי ואני עזרנו רבות להורינו בשנותיהם האחרונות: כשחזרנו מההשתלמות בפיטצבורג בשנת 1977 כבר אובחנה חותנתי ציפורה כחולת סרטן, וסייענו לה אחרי הניתוח. בגלל כריתה של חלק גדול מהקיבה הדיאטה שלה שונתה לגמרי, ולכן רותי בישלה גם עבור אביה שלמה. מכל תבשיל היא הורידה מנה בשבילי, לפני שהוסיפה מלח, שהיה אסור עליו. מפעם לפעם הוזעקתי לביתו בגלל אי ספיקת לב ומים בריאותיו, הזרקתי לו פוסיד (חומר משתן) והוא חזר לנשום באופן תקין. אם נקראתי לעזרה

בלילה, הגעתי תוך כמה דקות בחלוק ונעלי בית. אני חש סיפוק רב ביודעי שתרמתי להאריך את חייו של האיש הנהדר הזה, כי המהירות בהגשת הטיפול כאן היא הקובעת. גם מצבו הבריאותי הירוד של אבי בשנותיו האחרונות הצריך השגחה צמודה, ואני הייתי תמיד בקרבת מקום.

במשך 7 שנים לא עזבנו את רחובות אפילו ללילה אחד!

היו לי שלושה פציינטים יקרים שחשתי אחראיות לגביהם. גם רותי הרגישה כמוני, ושנינו סעדנו את ההורים היקרים שלנו באהבה רבה.

אחרי שאבי נפטר ואמי נותרה לבדה בוויולה הגדולה, בקרתי אותה יום יום, והצורך להישאר בעיר ולטפל בה נותר בעינו. רק אחרי שעברה להתגורר בבית האבות, בו נמצאה בהשגחה מלאה, הרשינו לעצמנו, רותי ואני, לצאת לטיולים בארץ וגם לטיול גדול בחו"ל. אמי עודדה אותנו לעשות זאת, כי ראתה את המסירות שלנו בטיפול ובעזרה להורינו, במשך כל השנים הארוכות הללו, וגם הרגישה בטוחה בדיוור המוגן.

אז יצאנו רותי ואני ב-1985 לאחד הטיולים המרשימים ביותר שעשינו, לארצות סקנדינביה. זה היה הרבה זמן לפני שהן נעשו כל כך מתנגדות לישראל. טסנו לנורבגיה, ושם הצטרפנו לטיול מאורגן של חברה מצוינת בשם "בנט", עם קבוצת אנשים מעניינים ממדינות רבות. הטיול הבלתי נשכח כלל גם את שוודיה ודנמרק, והמדריך הנורבגי היה בחור חברותי, צעיר ומשכיל בשם פֶּר. מקופנהגן טסנו לפריס, וגילינו לראשונה, במשך 10 ימים, את קסמה של העיר המיוחדת הזאת. אמי שמחה מאד לשמוע על החוויות שלנו בטיול, ולראות את התמונות שצילמנו. היא סיפרה לנו שגם בעיניה ובעיני אבי הטיול לסקנדינביה היה היפה ביותר מכל הטיולים שערכו, והם טיילו הרבה.

אסיים את הפרק הזה בתיאור ההנצחות שעשינו להורינו.

לאחר פטירת הוריה, רותי ציירה במשך 3 שנים את זיכרונותיה, בעיקר תמונות מילדותה בחברת ההורים. מכיוון שכל ארבעת הורינו טופלו במסירות גדולה ב"אסף-הרופא", כולל ניתוחים ואשפוזים חוזרים ונשנים בהתבגרותם, החלטנו לתרום את הכנסות התערוכה לקניית ציוד לבית החולים. התערוכה הייתה אירוע מרשים בכל המובנים, אמנותית ותקשורתית. היא נתנה גם הזדמנות לספר על ההורים האידיאליסטים, בנוי הארץ, שמפעל חייהם ראוי שייזכר. קהל רב הגיע לפתיחה החגיגית, שכללה כמובן קונצרט משפחתי. רוב הציורים נמכרו, חוג הידידים של בית החולים הודה לנו על התרומה הנדיבה, ורשם את משפחת לוינסון בספר הזהב של הקרן הקיימת.

תעודת ההרשמה של משפחת לוינסון בספר הזהב

כמו כן הוצבו במקום בולט בבית החולים לוחיות זיכרון גדולות, עם שמותיהם של הורינו:

לוחיות הזיכרון של הורי רותי והוריי, במרכז הרפואי "אסף-הרופא"

אירוע נוסף הראוי לציון, בפעילותנו לטובת בית החולים, היה הופעה משפחתית בנגינה על בימת "היכל-התרבות" בתל אביב. את האירוע אירגן חוג הידידים של "אסף-הרופא", ובמסגרת קונצרט חזנות עם טובי המבצעים בתחום (מסתבר שקונצרט כזה מושך קהל רב) הופעתי בנגינה של יצירות קלאסיות עם אורנה ואיל.

ההופעה המוסיקלית על בימת "היכל-התרבות"

באותו מעמד חגיגי העניקה רותי ליטוגרפיה מס. 1 של ציורה "הצ'לן", לנשיא המדינה דאז, מר חיים הרצוג, שהיה אורח הכבוד של הקונצרט.

הציור מוענק לנשיא חיים הרצוג (שני מימין). ראשון מימין: ד"ר ורון, מנהל בית החולים

בעקבות האירועים הללו וההד התקשורתי שהם עוררו, הוזמנה משפחת לוינסון להופיע בטלוויזיה בתכנית אירוח של ליל-שבת שנקראה "סופ סופ", בהנחיית גבי גזית. בזמן ההוא היה רק ערוץ שידורים אחד, וכל המדינה צפתה בו. באותה תכנית רותי סיפרה על המעבר שלה ממדע לאמנות ואני ניגנתי עם המשפחה שתי יצירות. בנוסף רותי הוזמנה לראיון בגלי צה"ל, אצל השדרנית אורלי יניב, בו סיפרה על דרכה המדעית והאמנותית ועל הוריה האהובים והמיוחדים.

גם הספרים שאנו כותבים על משפחותינו מהווים הנצחה להורים שלנו, ואני מקווה שהם ישמשו דוגמא ומופת לדורות הבאים.

יהי זיכרם ברוך.

ההופעה בטלוויזיה

מנגנים: רוני בוויולה, אורנה בחליל צד, איל בפסנתר ואני בצ'לו

על הקיר באולפן ניתלו ציורים של רותי.

פרק כד

"אין לעבן"

אחת ההטבות לרופאים וותיקים ובכירים בשרות הרפואי, הינה שנת שבתון בתשלום בארץ או בחו"ל, לאחר שש שנות עבודה. בקיץ 1986, לאחר שהיחידה לטיפול נמרץ התבססה, והיו לי גם רופאים בכירים מחליפים, החלטתי לצאת ביחד עם רותי לשבתון קצר של 3 חודשים. התוכנית הייתה לבקר במספר יחידות לטיפול נמרץ מובילות בארה"ב וקנדה, ולשלב את הסיור המקצועי בביקור באתרים תיירותיים נוספים. השבתון החל בטיסה ישירה לטורונטו קנדה, שם קיבל את פנינו בשדה התעופה, במכנסים קצרים וסנדלים (היה אז חם מאד בטורונטו) מנהל היחידה לטיפול נמרץ בבית החולים "הר-סיני", פרופסור ארני אברמן. הפרופסור הצעיר ואשתו ג'ניס אירחו אותנו במשך שבועיים בוילה המפוארת שלהם (שכללה בריכת שחיה) בפרבר מהודר של טורונטו. פרופסור אברמן ואני נסענו בבוקר לבית החולים, שם השתתפתי בכל הפעילויות של היחידה ולמדתי רבות. בביתו ראיתי לראשונה כיצד מוציאים בעזרת מחשב סיפרות רפואית רלבנטית, נא לזכור שהמדובר ב-1986. אחר-הצהריים נפגשתי עם רותי במרכז העיר ומשם יצאנו לסיורים ולבילויים שונים בעיר המהממת הזאת. בקרנו במספר אתרים כמו בית העירייה הבנוי בצורה מיוחדת, מגדל התצפית של CNN שגובהו 500 מטר, הפלניטריום המדהים, אולם הקונצרטים, וכן ראינו את ההצגה המפורסמת "מלכודת העכברים" של אגאתה כריסטי. לבסוף קינחנו בנסיעה לסטרטפורד, שם ראינו מחזה של שקספיר. השבתון החל בהצלחה גדולה.

פרופסור ארני אברמן ורעייתו ג'ניס

מטורונטו טסנו לבוסטון והתארחנו אצל קרובי משפחתי, שכבר הזכרתי בפרק יח בעמוד 142, ביאטריס ופול גריסון, שגרו בפרבר יוקרתי של בוסטון בשם ווינצ'סטר. בבוקר עליתי על רכבת ובתוספת מרחק הליכה קצר הגעתי ליעד השני שלי, בית החולים המפורסם: Massachusetts General Hospital. השבועיים ביחידה לטיפול נמרץ כאן לא היו מוצלחים במיוחד: את המנהל כמעט ולא ראיתי, הציווד ביחידה היה מיושן, וההוראה הייתה דלה. אי לכך החלטתי לוותר על חלק משעות העבודה ולנצל את הזמן ביחד עם רותי לביקור חוזר באתרים רבים הקיימים בעיר יפהפיה זו, אותם זכרנו ממגורינו בעיר בסוף שנות השישים.

אנחנו עם ביאטריס ופול גרייסון

התחנה הבאה הייתה ניו-יורק, שם כמובן התאכסנו אצל דודתי אדית. בניו-יורק ביקרתי בשתי יחידות לטיפול נמרץ, האחת בבית חולים "הר-סיני" בצפון מנהטן, והשני בבית החולים היוקרתי ביותר בארה"ב לחולי סרטן: Memorial Sloan-Kettering Cancer Center הנמצא במזרח מנהטן. היחידה לטיפול נמרץ בבית חולים זה הייתה המרשימה ביותר שפגשתי בארה"ב: גדולה, מצוידת בטכנולוגיה הרפואית המודרנית ביותר, וגם מאוישת בפרסונל סיעודי ורפואי גדול, המאפשר הקצאת אחות לכל מיטת חולה. למרות התנאים יוצאי הדופן ביחידה זו, היה ברור לי שהתמותה ביחידה המטפלת אך ורק בחולי סרטן הנמצאים במצב קשה ביותר תהיה גבוהה מאד. טיפול בסוג כזה של חולים לא היה אפשרי במדינת ישראל, כאשר המספר הקטן של מיטות טיפול נמרץ בארץ, הצריך לאשפז חולים קשים, אבל כאלה שיש להם סיכוי סביר לחיות. באותה תקופה הכנסתי ליחידה שלי שיטה לסיווג ומיון של החולים לפי חומרת המחלה, וזאת על מנת להעריך את הסיכוי של החולה הקריטי לחיות, וגם להעריך את איכות הטיפול שניתן. במעקב אחרי החולים ששכבו ביחידה לטיפול נמרץ במשך שנים רבות מצאתי שהתמותה האמיתית הייתה שווה לתמותה שנצפתה בשיטת הסיווג. התמותה ביחידה לטיפול נמרץ במרכז הרפואי "אסף-הרופא" הייתה 20% ואם מסתכלים על חצי הכוס המלאה, 80% מהחולים יצאו בחיים מבית החולים, תוצאה טובה מאד המעידה גם על בחירה נכונה של המאושפזים.

עם דודה אדית בדירתה בניו-יורק. רוב הציורים על הקירות מפרי מכחולה של רותי

מניו-יורק טסנו לפיטצבורג בפנסילבניה והתקבלנו בחמימות גדולה על ידי הצוות הרפואי, שעוד זכר אותי מתקופת ההתמחות שלי לפני 9 שנים. הגדיל לעשות ד"ר סליידן, מנהל הטיפול הנמרץ בבית החולים ע"ש מונטיפיורי, שלא פסק להחמיא לי לפני צוות הרופאים והמתמחים החדשים, דרש ממני בכל תוקף להוביל את ביקור הבוקר

ביחידה שלו, ולספר על ניסיוני בנושאי הטיפול הנמרץ בישראל. גם באופן חברתי הוזמנו על ידי ד"ר סליידן ואשתו למסעדת יוקרה בעיר. כמובן שביקרנו מספר חברים, בדרך כלל היו אלו ישראלים לשעבר, ולא החמצנו ביקור נוסטלגי בשכונת המגורים שלנו בתקופת השבתון, Squirrel-Hill היפה.

רותי על רקע הבית בו גרנו בפיטסבורג בעבר

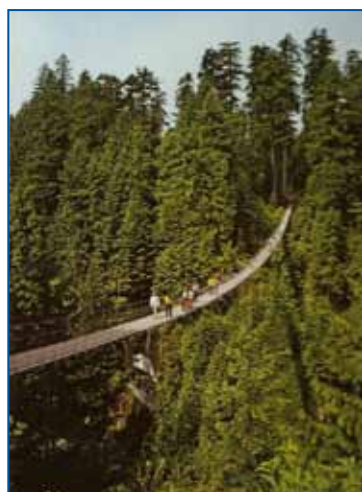
העבודה הסתיימה והמשך הסיור שלנו ברחבי ארה"ב היה אך ורק טיול. תחילה טסנו לניו-אורלינס הנמצאת על גדות נהר המיסיסיפי. שטנו על הנהר, בילינו במועדוני הג'אז המפורסמים בעיר, כמובן טעמנו ממעדני פירות-הים האיכותיים, וביקרנו באולם הפוטבול הגדול שבעיר. משם טסנו ישר לעיר סן-דייגו אשר נמצאת בדרום מערב ארה"ב, על חוף האוקיינוס השקט. התארחנו אצל משפחת קופל, זוג יהודים אמריקאים, איתם התיידדנו בטיול משותף לסקנדינביה. ביקרנו במרכז הקניות המפורסם של העיר וכמובן באטרקציות המיוחדות: גן החיות והאקווריום המרשימים. הקירבה לגבול המקסיקני מורגשת היטב, הן בריבוי האוכלוסייה ההיספנית והן בסוגי האוכל במסעדות.

מסן-דייגו טסנו לאחת הערים היפות בעולם שהיא סן-פרנסיסקו. התאכסנו במלון קרוב לרובע הסיני של העיר, שהצטיין בארוחת בוקר גדולה וטעימה, שכמעט הספיקה ליום שלם! ביקרנו באתרים הידועים של העיר כמו: פארק הזהב, הגן היפני, הרובע הסיני, גשר הזהב, העיירה הציורית סוסוליטו ועוד. יצאנו מסן-פרנסיסקו לכיוון מזרח, לעבר אחד הפארקים הנפלאים ביותר - הווסמיטי, שהוכרז על ידי אונסק"ו כאתר מורשת עולמית. הפארק מצטיין בצוקי גרניט בצורות שונות, במפלי מים, בעצי סקוויה ענקיים, ובאוכלוסיית חיות בר שונות, בעיקר איילים המסתובבים בחופשיות ליד ביקתות המגורים. היה נהדר.

אני על רקע "חצי הכיפה" (Half Dome) בפארק היוסמיטי

היעד הבא היה ונקובר, העיר הגדולה במערב קנדה, אשר מוקפת בים משלושת צדדיה. באותה תקופה נפתחה בעיר תערוכה עולמית "אקספו 1986", שבה ארצות רבות הציגו בביתנים גדולים את הישגיהן.

גשר קפלינו

ראויים לציון היו בעיקר הביתנים הסיני והקנדי. לא אשכח את המופע הסיני של אופנוענים הרוכבים במהירות, על דפנות פנימיות של כדור ענק העשוי מרשת ברזל, ואת תצוגת הזיקוקים והלייזר שנערכה כל לילה בשעה 10 בדיוק. ביקרנו גם מחוץ לעיר, בשייט לאי ונקובר, בו נמצאים גני בושאר המפורסמים, והיינו גם בפארק קפלינו, שם נמצא גשר חבלים התלוי 70 מטר מעל נהר הקפלינו. הגשר מהווה אטרקציה אתגרית למטייל, וכמובן שלא החמצתי את ההזדמנות להלך עליו.

כאשר עלינו לאוטובוס שאמור היה להובילנו לתחנה האחרונה בטיול, לעיר סיאטל בצפון ארה"ב, שמענו לראשונה על הפיגוע הנורא שהיה באיסטנבול בו נהרגו 22 יהודים בבית הכנסת "נווה שלום" שבעיר. גם כשנמצאים בטיול בחו"ל אי אפשר לברוח מהמציאות המזרח תיכונית הקשה.

לאחר שהות קצרה בעיר וביקור במפעלי מטוס הבואינג, טסנו מערבה לרוחבה של כל ארה"ב, ונחתנו שוב אצל דודתי האהובה אדית בניו-יורק. כך הסתיים לו ה"מיני שבתון" בארה"ב, שהיה בו "Business and pleasure".

פרק כה

ההווי המשפחתי שלי

בשנות השבעים של המאה העשרים הוקם מועדון הקאנטרי שלנו, וזה סיפורו:

רותי ואני במועדון הספורט

היינו כ-400 משפחות שהתארגנו למפעל חיובי זה, וכל משפחה השקיעה סכום בשקלים, השווה ל-4000 דולר. עיריית רחובות נעתרה לבקשתנו, והסכימה להקצות לנו חלקת אדמה לבניית בריכה, אולם ספורט לפיתוח הכושר ו-3 מגרשי טניס. נרשמנו כאגודה עותומנית, הפועלת לרווחת התושבים, וללא מטרת רווח כספית.

"מועדון רחובות לתרבות, נופש וספורט", זה השם שניתן לקאנטרי קלאב שלנו, והוא שיפר את איכות החיים של כל חבריו. בנותינו למדו לשחות (רותי ואני כבר ידענו) ובילוי במועדון הפך להיות חלק משיגרת החיים הנעימה.

בחורף הבריכה מקורה ומחוממת ובקיץ היא תחת כיפת השמים.

כולנו התחלנו לקבל שעורי טניס. המשחק הנפלא הזה חשף את יכולתה ואופייה התחרותי של רותי, שהתמידה בו, והגיעה להיות אלופת רחובות בטניס. מבין בנותינו הייתה זו אורנה שגילתה כישרון ויכולת ספורטיבית, שהביאו אותה עד לחברות בנבחרת הנוער הארצית בטניס (של בנות גילה) ובמסגרתה גם נשלחה להתחרות בחו"ל. האימונים המתקדמים של אורנה הצריכו נסיעות של 3 פעמים בשבוע למרכז הטניס ברמת-השרון, ונסיעות תכופות וממושכות לתחרויות בכל רחבי הארץ. נדרש מאמץ רב מצד ההורים לפעילות כזאת, ובעיקר רותי נרתמה לשאת בו. היא ואורנה גם שיתפו פעולה בתחרויות טניס ארציות בשם "הכל נשאר במשפחה", וזכו כמה פעמים בגביעים בתחרות זוגות של אימהות ובנות.

רותי ואני משחקים טניס על מגרש חימר בשוויצריה,
בארץ משחקים על מגרש קשה

גם אני נתפסתי למשחק המושך הזה, ושיחקתי שנים אחדות בהנאה רבה. בגלל גובהיה היה קשה להעביר אותי כשעמדתי ברשת... היום אנחנו רק נהנים מצפייה בטלוויזיה בתחרויות של האלופים בארץ ובעולם, אך מי ששיחק בעצמו במשך שנים מבין את המשחק לעומק, וממש חש אותו אפילו בצפייה מהכורסה.

אורנה ואמא הטניסאיות
עם פרסים בידיהן

אומרים שתמונה שווה אלף מילים, אז בפרק הזה נחסוך אלפי מילים ונספר את עיקרי הדברים בתמונות.

אנו חוגגים בת-מצווה לדפנה

המשפחה בחגיגת בת-המצווה של רוני

את בת-המצווה של דפנה חגגנו לפני הנסיעה לפיצבורג ואת חגיגת בת-המצווה של רוני ערכנו מיד כשחזרנו מפיטצבורג.

לצערנו לא התקיימה חגיגת בת-מצווה לאורנה, כי באותה תקופה נפטרו הורי רותי. אורנה הבינה זאת, היה לה קשר מיוחד עם סבתא ציפורה וסבא שלמה. היא הייתה האופה הראשית של העוגות בבית, וגם הצטיינה בהכנת סופגניות, כפי שלמדה מסבתא.

אורנה מטגנת סופגניות

רותי ציירה במרץ, התערוכות שלה משכו קהל רב, ותמיד רוב הציורים נמכרו.

המשפחה בפתיחת התערוכה בבית "יד-לבנים" ברחובות ב-1979

ראש העיר יחזקאל
הרמלך נתן חסות
לתערוכה

ביפו הציגה רותי תערוכה בשם "החיים כמשחק" ב"גלריה 13½" וכאן היא כבר קיבלה פירסום ארצי.

המשפחה בפתיחת התערוכה ביפו ב-1981

בעקבות התערוכה המוצלחת הזאת רותי הוזמנה להופיע ברדיו ובטלוויזיה, וכתבות עליה הופיעו בעיתונים רבים.

גבי גזית מראיין אותנו בתוכנית הטלוויזיה "סופ סופ"

התערוכות האלה ברחובות וביפו נערכו בשנתיים האחרונות לחייהם של הורי רותי, והם זכו לראות את הצלחתה בדרך האמנותית שבחרה בה. זה היה חשוב מאוד לרותי, להוכיח לעצמה ולמשפחתה שלא זנחה את הקריירה המדעית לשווא.

בשנת 1989 זכתה כרזה של רותי במקום ראשון בתחרות בינלאומית. המדובר בכרזה שהזמין איגוד הנשים האקדמאיות העולמי, והתחרות התקיימה בהלסינקי, פינלנד. הזכייה הזאת זכתה לדיווח עיתונאי והד תקשורתי רב.

הכרזה (קולאז')
זוכת הפרס הראשון.

המוטו של הכרזה
"Hand in
hand we stand"

רותי והכרזה הזוכה
בביטאון איגוד
הנשים האקדמאיות
בז'נבה.

גם בעיתונות
בישראל היו כתבות.

המשפחה
בגינת הבית
ברחוב הרימון
ברחובות

הבנות הלכו ובגרו, היו תלמידות טובות וניגנו בשקידה על הכלים שלהן. כל מסיבה משפחתית כללה קונצרט שלי עם הבנות והופענו גם באירועים. רותי ואני בילינו איתן הרבה ביחד, וחינכנו אותן למצוינות. מפעם לפעם בצבץ מרד נעורים מסוים, וזה טבעי (בעיקר כשרגשות רומנטיים החלו לפעום בלבבות הצעירים ביחס לבנים) אך אני יכול לציין בסיפוק שהן סיפור הצלחה.

מימין לשמאל:
דפנה, רוני,
רותי, אורנה
ואני

השרות בצה"ל של הבנות

דפנה הייתה מאבחנת
פסיכוטכנית

רוני שרתה בבקרה
אווירית

אורנה הייתה מאבחנת
מחקר במדור
פסיכולוגי

בתקופה שרותי עבדה על הדוקטורט שלה, במחלקת הפולימרים במכון ויצמן, בהדרכת פרופסור אהרון קציר, הגיעה מדענית צעירה מלונדון בשם אן לָנְאָרְד לאותה מעבדה. היא ורותי התיידדו, אנחנו פתחנו את ביתנו בפניה, והקלנו על התאקלמותה בארץ. הזמנו אותה לעיתים קרובות לערבי הנגינה, לארוחות בחגים ועזרנו לה לפתור כל בעיה שנתקלה בה.

בסיום מחקרה היא חזרה ללונדון, אך הקשר ביננו נשמר. אנו בקרנו אותה, וגם היא בקרה אותנו בארץ. לימים הכירה רופא נשים אוסטרלי בשם גבי (!) זיפצר, נישאה לו ונולדו להם 3 ילדים. הם השתקעו בסידני, ואחרי אין ספור הזמנות מצידם נסענו לאוסטרליה לבקרם.

אן וגבי פרסו בפנינו "שטיח אדום" ואירחו אותנו באופן יוצא מן הכלל. גרנו בביתם, ווילה מקסימה עם בריכת שחיה, הם ערכו למעננו אירועים חגיגיים, בהם הזמינו את כל חבריהם להכיר אותנו, וכל יום ארגנו טיול מעניין או בילוי במופע מיוחד. מובן שבקרנו בבניין האופרה המפורסם, במוזיאונים לאמנות, וגם נסענו מחוץ לעיר לשמורות טבע. אמרנו לאן שהיא טורחת יותר מדי, אך היא ענתה שלעולם לא תוכל לגמול לנו על מה שעשינו למענה כאשר שהתה בישראל.

ואנחנו חשבנו שמה שעשינו היה מובן מאליו, לא משהו מיוחד, כי כך צריך להתייחס למי שבא לישראל מארץ אחרת. מארחי, ד"ר גבי זיפצר, אירגן באותה עת כנס רפואי ואני הוזמנתי להרצות על הטיפול הנמרץ במדינת ישראל

את השהות שלי בסידני ניצלתי לביקור מקצועי ביחידה לטיפול נמרץ, בראשותו של פרופסור מלקולם פישר, שהיה דמות בולטת בשטח הטיפול הנמרץ, וגם ראש האיגוד העולמי לטיפול נמרץ.

במשך שבוע ימים ראיתי ולמדתי כיצד אוסטרלים מנהלים טיפול נמרץ, וגם התכבדתי במתן הרצאה בפני צוות היחידה, על הנעשה אצלינו. בסיום השבוע הוזמנתי לארוחת צהריים חגיגית במסעדה מפוארת, ביחד עם כל הרופאים. לפני היציאה למסעדה מילא פרופסור פישר את תיק היד שלו בכמות גדולה של משקאות אלכוהוליים. התברר ששם אי אפשר לקנות משקאות חריפים בשעות הצהריים, אבל החוק מתיר לשתות אותם.

באוסטרליה קיימים בעלי חיים שאינם בנמצא במקומות אחרים בעולם, וגם פרחים מיוחדים האופייניים רק ליבשת הזאת. זה הוסיף עניין רב לטיול.

אנחנו עם הקנגורים

אני עם אן וד"ר גבי זיפצר באוסטרליה

אם כבר מרחיקים עד לאוסטרליה, צריך לבקר גם בניו-זילנד, ואמנם טסנו לשם ממלבורן, ומצאנו ארץ יפה, שקטה וראויה לקנאה על השלווה שבה. למי שבא מישראל הסוערת, רוויית המתח ומרובת הבעיות, יש הרגשה שהגיע לגן-עדן. אין להם אויבים, אין נחשים, אין אפילו זבובים ויתושים. אוהבי בשר כבש יחגגו שם, כי יש בניו-זילנד עשרות מיליוני כבשים, וכותרת ראשית בעיתון יכולה להיות על כמה כבשים שנדרסו...

בטיול לניו-זילנד, ארץ הכבשים

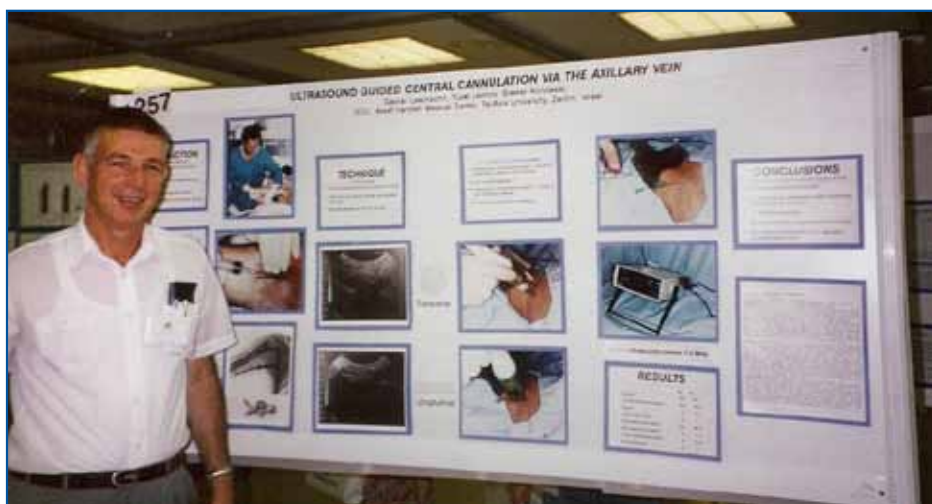
בשנת 1993 נסענו שוב לכנס של האגודה העולמית לטיפול נמרץ, שנערך הפעם במדריד, ספרד. ספרד באותו זמן לא הייתה דומה לספרד של היום. המדינה הייתה אז בשיא פריחתה בעקבות אולימפיאדת ברצלונה, שלקראתה הושקע בספרד כולה כסף רב בבניית תשתיות נרחבות, בעיקר לצורכי תיירות.

מצאנו ארץ יפהפיה מלאה באתרים היסטוריים, הקשורים גם לתקופת תור הזהב של היהדות בספרד, ומוזאונים לאמנות מהחשובים בעולם: מוזיאון הפראדו, המוזיאון על שם המלכה סופיה, מוזיאון פיקאסו הצעיר בברצלונה, ומוזיאון דאלי בעיירה פיגארס. בטיולים מאורגנים של הכנס נסענו לטולדו, גרנדה וקורדובה, שבה נותרו עדיין שרידים מהקהילה היהודית בעלת העבר המפואר. ישנם רחובות ברובע היהודי של טולדו שנקראים בשמות עבריים, וכמובן בתי כנסת.

הכנס הרפואי שנערך באולם הקונגרסים שבמרכז מדריד היה ברמה גבוהה, ושם הצגתי פוסטר על "עירווי וריד מרכזי דרך וריד בית השחי, בעזרת אולטרסאונד".

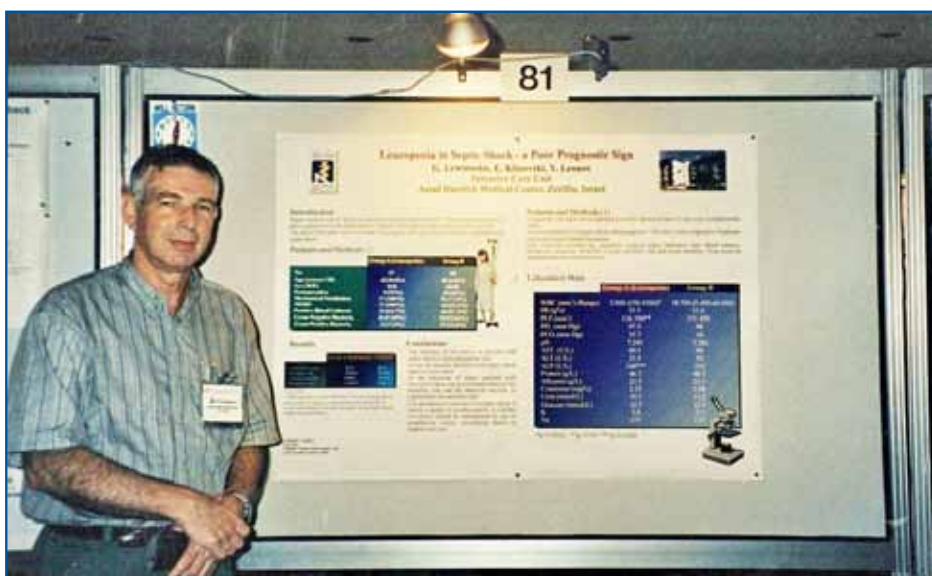
טכס הפתיחה של הקונגרס היה מפואר, וכלל נגינה של תזמורת כלי-פריטה של אוניברסיטת מדריד, שניגנה יצירות מפורסמות של מלחינים ספרדים. לעומת זאת מסיבת הסיום הייתה רצופת תקלות, ולא דמתה כלל למסיבת הסיום שערכו היפנים בכנס בקיוטו. זה התחיל בנסיעה מאורגנת לארמון מוקף גינה, שבו נערך האירוע,

ובגלל תקלות שונות ו"פקקים" ארכה מספר שעות!!! בארוחת הערב החגיגית נוצרו תורים ארוכים ואיטיים מאד ליד המזנונים, ואינני בטוח שכל האורחים הצליחו לסעוד את ליבם. הספרדים פשוט לא השתלטו על המצב, אבל החברה ליד השולחן הייתה בינלאומית, עליזה ונחמדה, וזה הכי חשוב.

אני מציג את הפוסטר בספרד

בשנת 1997 השתתפתי בכנס עולמי לטיפול נמרץ באוטווה שבקנדה, ושם הצגתי פוסטר על "מיעוט תאי דם לבנים בהלם ספטי כסימן מבושר רעות".

הפוסטר באוטווה

ניצלנו את השהות בקנדה לעריכת טיול מקסים בשמורות הטבע והרי הרוקיס הקנדיים.

על שפת אגם לואיזה בקנדה

הכנס לטיפול נמרץ האחרון שלקחתי בו חלק, לפני יציאתי לגימלאות, נערך בבריסל, בלגיה בשנת 2000. השתתפותי בו הייתה האקורד המסיים בפעילותי הרפואית בנושא היקר כל כך לליבי. מאז ועד היום אני שומר על קשר עם היחידה לטיפול נמרץ ב"אסף-הרופא", בהתנדבות של יום אחד בשבוע. אני עורך ביקור בוקר של החולים עם הצוות הרפואי ומשתתף באופן פעיל ב"ג'ורנל קלאב". קשר זה נמשך כבר 18 שנה ומסב לי הנאה רבה.

פרק כו

שְׁלוֹם שְׁלוֹם וְאֵין שְׁלוֹם

(ירמיהו, פרק ו' פסוק יד)

אי אפשר לכתוב סיפור חיים מבלי להתייחס, ולו גם בקצרה, למאורעות והשינויים הפוליטיים הגדולים שהתרחשו במדינת ישראל והשפיעו רבות על מהלך החיים שלנו.

ב-17 למאי 1977 נערכו הבחירות לכנסת התשיעית, מפלגות השמאל ספגו מפלה גדולה (מושחתים נמאסתם, זו הייתה הסיסמא של הימין) ולשלטון עלתה, לראשונה מאז קום המדינה, מפלגת ימין בראשות מנחם בגין. זמן קצר לאחר הקמת הממשלה החדשה החלו מגעים חשאיים עם מצרים, ובנובמבר 1977 הודיע אנוור סאדאת נשיא מצרים על נכונותו לבוא לכנסת בירושלים, כדי לדון על שלום עם ישראל.

סאדאת הגיע לישראל והתקבל בכבוד מלכים. הביקור ארך שלשה ימים, בעקבותיו החלו שיחות שלום ישירות בין מצרים לישראל ובסופן נחתמו הסכמי קמפ-דיוויד, כאשר נשיא ארה"ב ג'ימי קרטר משמש כשופט. ישראל התחייבה לפנות את כל סיני (לא את רצועת עזה) ומצרים התחייבה לכונן יחסים דיפלומטים נורמליים עם ישראל ולא להכניס לסיני נשק כבד. פינוי סיני התבצע בשני שלבים, כאשר פינוי הישובים היהודיים בסיני התבצע תוך מאבק קשה בין התושבים והתנועה לעצירת הנסיגה מסיני, לבין כוחות הצבא. במרץ 1982 אמר ראש הממשלה מנחם בגין שאנחנו נלחמים על

השלום, ואשרינו שזכינו לכך. כן, יש קשיים בשלום, יש ויש מכאובים בשלום, יש ויש קורבנות למען השלום, כולם עדיפים מקורבנות המלחמה. הייתה שמחה רבה, התקוות היו גדולות, אבל למעשה התפתח שלום קר מצד המצרים. השגריר המצרי בישראל היה דמות אהודה ומקובלת בחברה הישראלית, אפילו רותי ואני נפגשנו אתו ועם אשתו לארוחת ערב, בביתם של חנה ומוט ורון. לעומתו, השגריר הישראלי במצרים היה נתון בבידוד מזהיר. הישראלים נהרו לבקר במצרים, אך הייתה זו דרך חד-סיטרית. הם לא באו לבקר אצלנו. סופרים, עורכי דין, עיתונאים ואנשי רוח במצרים החרימו את ישראל, והדוגמא הטובה ביותר לשלום הקר היא, שבמשך כל השנים לא נערך אפילו פעם אחת מפגש ספורטיבי בין מצרים לישראל. היתרון היחידי לישראל בהסכם זה היה, שהוא סיים את מצב המלחמה, והגבול המצרי עד לאחרונה נשאר יחסית שקט.

לעומת זאת הגבול הלבנוני נותר בעייתי. לקראת סוף שנת 1979 הושלמה השתלטות אש"ף (הארגון לשחרור פלסטין) על כל המרחב שבין ביירות לבין נהר הליטני, והאזור הפך למדינה בתוך מדינה. התרבו פעולות טרור של מחבלים כנגד ישראל, כמו רצח בני ערובה בחוף נהריה, השתלטות מחבלים על בית התינוקות בקיבוץ משגב-עם, וירי טילי קטיושה ופגזי מרגמה על יישובי הגליל, נהריה וקריית-שמונה. מלחמה כנגד המחבלים הפלסטינים בלבנון הייתה בלתי נמנעת, אבל הגורם שהצית את "מלחמת לבנון הראשונה", או בשמה המקורי "מבצע שלום הגליל", היה ההתנקשות בחייו של שגריר ישראל בבריטניה, שלמה ארגוב.

המלחמה החלה ב-4 ביוני 1982 בתקיפת חיל האוויר הישראלי על מתקנים של אש"ף בלבנון, והתפתחה לפלישה מסיבית של כוחות ישראלים ללבנון, מלחמה כנגד כוחות הפלסטינים והסורים שם, והגעה עד לתוך ביירות, תוך חבירה לכוחות הנוצרים בלבנון. כשמנהיג הפלנגות הנוצריות באשיר ג'ומאייל נבחר לנשיא לבנון, ישראל ראתה זאת (בטעות) סימן לפריצת דרך מדינית, ואפשרות לחתימת חוזה שלום עם מדינה ערבית נוספת. תקווה זו לא התממשה. זמן קצר לאחר היבחרו נרצח באשיר ג'ומאייל על ידי מתנגדיו, והנקמה של הנוצרים הייתה טבח מאות פלסטינים במחנות הפליטים סברה ושתילה. בעולם הרחב וגם בקרב ציבור מסוים של אזרחי ישראל שהתנגד למלחמה, ייחסו את הטבח לאוזלת יד ישראלית, וקמה סערה ציבורית ובינלאומית גדולה. בעקבות הסערה נסוג צה"ל מביירות והוקמה ועדת חקירה ממלכתית שמסקנותיה גרמו להתפטרות שר הביטחון אריאל שרון. שהיית צה"ל בלבנון חשפה אותו להתקפות בצירי התנועה על ידי כוחות שיעים לבנונים, והתוצאה הייתה נסיגה נוספת של צה"ל

ביוני 1985 לאזור רצועת ביטחון, לאורך הגבול הדרומי של לבנון. מיוני 1985 ועד מאי 2000 היו מוצבי צה"ל ודרכי הגישה אליהם נתונים בעימות מתמיד עם כוחות אנשי החיזבאללה הלבנונים, ובעימותים כמעט יום-יומיים אלה נגרמו לצה"ל אבדות מרובות.

באחד הימים הקשים ביותר לצה"ל, ב-19.8.93 עלה כוח של גולני על מארב מוקשים ושבעה חיילים נהרגו. לאחר מספר שעות, בניסיון לברר מה בדיוק קרה ולאסוף ציוד שנשאר בשטח, ארגן צה"ל כוח נוסף, שכלל את סגן אבי פישר, קרוב משפחה שלי, קצין ביחידה לסילוק פצצות. הכוח עלה גם הוא על מטען חבלה, אבי נפצע אנושות ונפטר מפצעיו ב-20.8.93, ג' אלול תשנ"ג, בבית החולים רמב"ם בחיפה. לעולם לא אשכח את אותו יום שישי מר ונמהר כאשר נורי פישר, אביו של אבי, הודיע לנו על נפילתו, ועל מועד הלוויתו.

סגן אברהם אבא (אבי) פישר הי"ד

בלה ונורי פישר "עשו עליה" לישראל מארה"ב עם ילדיהם דליה הבכורה ואבי (אברהם אבא) בן ה-3. בארץ נולדה להם הבת הצעירה ציפי. בלה היא בת-דוד של רותי רעייתי. כמעט כל משפחתו של חמי שלמה זיולד, אביה של רותי, נספתה בשואה. מעטים בלבד שרדו, ביניהם אחיין של שלמה בשם יצחק (איצ'ה) זיולד. לאיצ'ה והלן רעייתו נולדה בת יחידה בשם בלה, היא אמו של אבי. אבי הי"ד היה בחור חמד ומאד מוכשר: גבוה משכמו ומעלה, חייכן, מלא מרץ ושובבות, ועם זאת בעל מחשבה מעמיקה ואידיאליסט. בגיל 10 הצטרף אבי לתנועת "בני עקיבא" כחניך, ובהמשך כמדריך. למד בחטיבת הביניים של "בני עקיבא" בגבעת-שמאל ובתיכון "הרא"ה" ברמת גן. אחר כך דחה את גיוסו בשנה כדי ללמוד בישיבת "מרכז הרב קוק" בירושלים, והתעמק בפילוסופיה יהודית ובדרכים לשילוב בין התורה לתקומת עם ישראל בארץ.

בעודו נער התנדב למד"א בעירו, עבר קורס מדריכים וגידל דור מתנדבים חדש. על כך הוענק לו אות המתנדב ב-1988. בהתגייסותו ביקש להגיע להנדסה קרבית, ועם סיום קורס קצינים התנדב ליחידת סילוק פצצות, הוסמך כמפקד צוות, תפקיד בו נפל. אבי היה גם צוללן מוכשר, ספורט שנהנה ממנו בחופשות מהצבא. הוא הרבה בקריאה בנושאים מגוונים: מותחנים, ספרי הסטוריה, מדע ופילוסופיה. איבדנו בן יקר למשפחתו ולעמו.

במאי 1999 ניצח אהוד ברק בבחירות הכלליות והתמנה לראש ממשלה. חלק מרכזי ממסע הבחירות שלו היה הבטחה, שבתום שנה לכהונתו כראש ממשלה יוציא את צה"ל מרצועת הביטחון בדרום לבנון. הנסיגה לגבול הבינלאומי אמנם בוצעה בתום אותה שנה, אך ללא הסכם עם ממשלת לבנון או סוריה, תוך התפוררות מוחלטת של צבא דרום לבנון (צה"ל) שעזר לישראל, ותחושת ניצחון של הכוח השיעי בלבנון. החיזבאללה התמקם מיד על גבול ישראל לבנון, התבסס והתחמש בנשק רב, כולל רקטות ארוכות טווח, והקים מערך ביצורים מוסווים שכונה "שמורות טבע".

ב-12 ביולי 2006 נחטפו שני חיילי צה"ל על ידי כוח חיזבאללה, שבמקביל פתח בהפגזה ארטילרית כבדה על יישובי הגליל. ישראל הגיבה בתקיפה אווירית מסיבית, ולאחר מכן הפעילה גם כוחות קרקע. כך פרצה מלחמה שנמשכה 34 ימים, ונקראה "מלחמת לבנון השנייה". מערכה זו לא התנהלה כראוי על ידי ישראל, שראש הממשלה שלה היה אז אהוד אולמרט, ונחשבה ככישלון. בעקבותיה נאלצו הרמטכ"ל דן חלוץ

ושר הביטחון עמיר פרץ להתפטר, והוקמה וועדת חקירה ממלכתית בראשות השופט וינוגרד, שחקרה את המחדלים. הוועדה ציינה שלצד היכולות המרשימות של חיל האוויר והמודיעין, התגלו כשלים חמורים בתחום הצבאי ובתחום הממשלתי, והיא כינתה את תוצאות המלחמה "החמצה חמורה".

בעקבות "ההתנתקות" מרצועת עזה, שביצע ראש הממשלה אריאל שרון בשנת 2005, קיוותה ישראל להערכה מצד הערבים על מחווה חד צדדית נדיבה כזאת, ולשיפור היחסים איתם, אך קרה בדיוק ההיפך. החמאס השתלט על הרצועה והחל לירות רקטות לעבר ישובים ישראלים, בקצב הולך וגובר. היה צורך בשני מבצעים גדולים כדי להגיב על הפגיעות הללו. ב-2008 נכנס צה"ל לרצועת עזה במבצע "עופרת יצוקה" ולחם שם, אך ההרתעה לא החזיקה מעמד זמן רב, ובשנת 2012 נערך מבצע נוסף "עמוד ענן", בעיקר ע"י חיל האוויר (ללא כניסה קרקעית). כרגע שורר בדרום שקט יחסי, אך אין לדעת מתי יופר.

אם נחזור מעט אחורה לשנות התשעים, בבחירות בשנת 1992 ניצחה מפלגת העבודה, בראשות יצחק רבין, והקימה קואליציה עם "מרץ" ו"ש.ס. בתחילה התנגד רבין לכל מגע עם אש"פ בראשות יאסר ערפאת, אך באוגוסט 1993 חלה תפנית והחלו שיחות עם אש"פ באוסלו. בספטמבר 1993 נחתם בווינגטון הסכם אוסלו הראשון, שמטרתו הייתה לסיים את הסכסוך בין ישראל והפלסטינים בדרך של פשרה טריטוריאלית, כאשר תחילה יוקם ממשל עצמאי לפלסטינים בעזה ויריחו. בעקבות הסכם אוסלו הוענק פרס נובל לשלום ליצחק רבין, שמעון פרס ויאסר ערפאת. בשנת 1994 נחתם חוזה שלום עם ירדן ובשנת 1995 נחתם הסכם נוסף שנקרא אוסלו ב, שבו חולקו שטחי יהודה ושומרון לשלושה סוגים - A,B,C כאשר בשטח C נשארה שליטה מלאה של ישראל. למרות ההסכם נמשכו הפיגועים בישראל ונרצחו רבים. התוצאה הייתה הפגנות ענק כנגד הסכמי אוסלו, ובעיקר כנגד יצחק רבין. בתום עצרת תמיכה בהסכמי אוסלו, שנערכה בכיכר מלכי ישראל בתל-אביב ביום 4 לנובמבר 1995, נרצח רבין על ידי יגאל עמיר, סטודנט דתי בעל השקפת עולם ימנית רדיקלית, שראה בהסכמי אוסלו סכנה קיומית לישראל, ונידון למאסר עולם. וועדת שמגר שהייתה וועדת חקירה ממלכתית, קבעה שהרצח בוצע על ידו, כתוצאה מכשל אבטחה במקום האירוע. הוועדה דחתה את תיאורית ה"קשר" (קונספירציה) אשר האשימה את השב"כ במעורבות או בידיעה מראש על ההתנקשות. למרות זאת ישנן עובדות שלא ניתן להם הסבר סביר בוועדת שמגר, ועדיין יש הרגשה שרוב פה הנסתר על הנגלה. הרצח גרם לזעזוע גדול בעם וגרר האשמות הדדיות בין ימין לשמאל.

בבחירות שנערכו לאחר רצח רבין, הפסיד שמעון פרס ממפלגת העבודה לבנימין נתניהו מן הליכוד. רבים מן השמאל רואים בהפסד זה את הסיבה לכישלון תהליך אוסלו ולהעדר שלום עם הפלסטינים. אין טעות גדולה מזאת: בשנת 2000, בשיחות השלום בקמפ-דיוויד בין אהוד ברק ויאסר ערפאת, חצה ברק קווים אדומים רבים ומשמעותיים בויתורים ובהצעות נדיבות, הן לגבי ירושלים והן לגבי יהודה ושומרון, אך ערפאת סירב לכל, וזמן קצר לאחר מכן פתח באינתיפאדה השנייה, מרובת פיגועי התאבדות. (האינתיפאדה הראשונה פרצה בשנת 1987, נמשכה כמה שנים, ובמהלכה נרצחו חיילים ואזרחים ישראלים רבים). בוועידת אנאפוליס, שנערכה בשנת 2007 בין ראש ממשלת ישראל דאז אהוד אולמרט לבין ראש הראשות הפלסטינית אבו-מאזן, חזר מתווה הסירוב על עצמו. שוב, למרות וויתורים מפליגים של אולמרט, כולל הסכמה לחזרה של 100.000 פליטים לגבולות ישראל, לא טרח אבו-מאזן אפילו להגיב להצעות הנדיבות. אין ספק שהבעיה העיקרית היא, שהרשות הפלסטינית אינה רוצה להביא ליישובו הכולל והמלא של הסכסוך במשא ומתן, ומצפה שהעולם יכפה על ישראל רק מתן ומתן.

פרק כז

הבנות רוכשות השכלה ואקיאוא אלפיה

הנישואים של שלוש בנותינו התרחשו לפי סדר הגיל שלהן (כמו שדרש לבן מיעקב אבינו עם בנותיו רחל ולאה). הראשונה הייתה הבכורה דפנה, שלמדה משפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, ושם הכירה משפטן צעיר בשם איל זמיר. שניהם היו תלמידים מצטיינים ועטורי פרסים במחקריהם. איל הוא הבן השלישי מתוך ארבעה בנים שנולדו לשושנה ומיכאל זמיר, ממייסדי מושב היוגב שבעמק יזרעאל. שושנה היא ניצולת שואה, שהסתתרה בבתיים של פולנים נוצרים בהיותה נערה, והמשקעים הקשים של

שושנה ומיכאל זמיר

תקופה זו רק חישלו אותה לחיים יצירתיים בארץ-ישראל. כיום היא חולה ומונשמת במוסד סיעודי, אך עד שחלתה הייתה אשת חיל, הקימה יחד עם בעלה משק פרות חליבה לתפארת, והפליאה לעשות גם כעקרת בית ובשלנית מעולה. היא החזיקה בדעות פוליטיות ימניות, מגובשות ומנומקות

היטב, ולא היססה למתוח ביקורת נוקבת בפומבי, גם בכלי התקשורת, על פוליטיקאים ואנשי ציבור שמעלו בתפקידם.

הקשר בין שתי משפחותינו אמיץ ביותר, הרבינו לחגוג ביחד את חגי ישראל וימי ההולדת, ושיחות הטלפון בין רותי ושושנה היו תכופות וממושכות. רותי שמעה מפי שושנה על כל התלאות שעברה בזמן השואה, העלתה אותן על הכתב והסיפור האמיתי הזה יופיע בספר הבא שלה. החתונה של דפנה ואיל התקיימה באוקטובר 1984, תחת כיפת השמיים, ב"גני הדר" בראשון-לציון, בנוכחות מלאה של בני המשפחה והחברים. גם אמי בת ה-82 זכתה להשתתף בחתונת נכדתה הראשונה.

דפנה ואיל נישאים

השניה להינשא הייתה רוני. היא החלה ללמוד כלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים, והצטרפה לתזמורת האוניברסיטה. במסגרת הנגינה המשותפת בתזמורת הקמפוס הכירה את הסטודנט לפיזיקה איל מלכין. אני הכרתי את איל והוריו נאווה

ושמואל עוד לפניו, בערבי נגינה קאמרית משותפים בעירנו. משפחת מלכין היא משפחה מוסיקלית: נאווה הייתה מורה לפסנתר ברחובות, שמואל, הפרופסור לכימיה ממכון ויצמן, הינו פסנתרן מעולה, ואיל הבן הוא גם צ'לן, גם פסנתרן וגם מחבר מוסיקה מקורית. איל הופיע אתי כמה פעמים בנגינה המשפחתית באירועים שונים.

החתונה של רוני ואיל התקיימה ברחבת האמפיתאטרון של מכון ויצמן, באוגוסט 1987. הקשר המוסיקלי בין בני הזוג הגיע לידי ביטוי בעיצוב ההזמנה לחתונה (עם ציור תווים ומפתח סול) ובנגינת מוסיקה קאמרית על ידי החתן וחבריו בחתונה עצמה.

רוני צועדת לחופה עם אמא ואבא

הזוג מיזג את שני שמות המשפחה למלכנסון. רצונם - כבודם. גם נושא הלימודים של רוני הוחלף על ידה אחרי השנה הראשונה, והיא עברה ללמוד פסיכולוגיה באוניברסיטת תל אביב.

אורנה החלה את לימודי הרפואה, לאחר שירותה הצבאי, בבית הספר לרפואה שליד האוניברסיטה העברית בירושלים, ממש כמוני. את הסטאז' עשתה בבית החולים "ברזילי" באשקלון, ואז התקבלה להתמחות במרכז הרפואי "אסף-הרופא", במחלקת נשים ויולדות. היא בחרה להיות רופאת נשים כמו הסבא שלה, קורט. בשלב הזה הכירה את בחיר ליבה תומר תבור, רואה-חשבון במקצועו, בן לדורית ודווידי תבור, ממושב שדה ורבורג. החתונה התקיימה בספטמבר 2001, בגן האירועים היפה של בית חנן.

אורנה ותומר בדרך לחופה

הולדת הנכדים לא התרחשה לפי סדר החתונות. את הנכדים הראשונים העניקו לנו רוני ואיל בשנת 1992. נולדו להם תאומים, הבן שיר והבת טל.

דפנה ואיל הקדישו את רוב זמנם, בעשר שנות נישואיהם הראשונות, לקידום הקריירה האקדמית שלהם (בהצלחה גדולה) ובשנת 1994 נולדה בתם הבכורה אביגיל, "גינ'ית" חנינית.

יום ההולדת ה-60 של רותי נחוג בחוג המשפחה ביוני 1999, במסעדת יוקרה בתל-אביב. דפנה שהייתה בסוף החודש התשיעי להריונה השני, נסעה מהמסעדה ישר

לחדר הלידה בבית החולים "הדסה" שעל הר-הצופים, ותוך זמן קצר נולדה יערה, גם היא "גי'נג'ית" אמיתית, עם עיניים ירוקות. הגורל רצה שרותי ונכדתה יערה נולדו באותו תאריך, באותו בית חולים, בהפרש של 60 שנה בדיוק!

האחרונים להינשא היו אורנה ותומר והם העניקו לנו שלושה נכדים חמודים בקצב מהיר. עידן נולד בשנת 2002, אביב בשנת 2005, ומאיה בשנת 2007.

לפי מהלך העניינים נראה לי שנצטרך להסתפק בשבעה נכדים, מספר מכובד בהתחשב במוצאי: בן יחיד למשפחה ייקית.

נכדים מביאים איתם שמחה גדולה, ושבעת הנכדים גורמים לנו אושר רב.

קולאז' (בביצוע דורית תבור) של שבעת הנכדים המקיפים אותנו
למעלה מימין: יערה ואביגיל, למעלה משמאל: טל ושיר, למטה: מאיה, אביב ועידן

הולדת הנכדים, התקרבות בצעדי ענק לגיל היציאה לפנסיה, ונוכחות שני רופאים בכירים לידי ביחידה לטיפול נמרץ, ד"ר לאונוב וד"ר קלינובסקי, אפשרו לי לשנות קמעא את אורח החיים שלי. פחות דאגה ומתח למה שמתרחש ביחידה לטיפול נמרץ, ויותר הנאות הקשורות להיותי סבא. במשך השנים לומדים שהקשר המשפחתי הוא המשמעותי ביותר. חברים, אפילו טובים, באים והולכים, אך הקשר המשפחתי, אם מטפחים אותו, לעולם נשאר.

מצאתי זמן גם לטיולים בארץ ובחו"ל, ובנספחים בעמודים 266-268 כמה תמונות נבחרות מהם.

נעים כל כך לעקוב אחר הנכדים ההולכים וגדלים. כאן אין מוטלת על הסבים האחריות שיש להורים, ועל כן לבלות איתם זו הנאה נטו. עזרנו בגידולם כמיטב יכולתנו. אמנם לא כמו "חיל-הישע" שעזר לנו - בזה קשה להתחרות. אנו נפגשים בכל ימי ההולדת ובחגים, כאלה יש ביהדות בשפע. בכל חג אנו עורכים בביתנו מסיבה גדולה ועליזה לכל המשפחה.

לדוגמא צילום ממסיבת פורים בביתנו:

מסיבת בת-המצווה של טל התקיימה ב"אחוזת מרגו" ברחובות. היו ברכות חמות, מצגת יפה ואוכל מיוחד. איל, אביה של טל (בפסנתר) ואני הסבא (בצ'לו) ניגנו לה כמנחה מוסיקלית את "הברבור" מתוך קרנבל החיות של סן-סנס. טל עצמה שרה לאורחים שני שירים עם אמה, ובליוי האב.

כעבור שנה חגגנו בר-מצווה לשיר ב"פרדס מינקוב" ברחובות. מלבד הברכות, המצגת והכיבוד הטעים, הייתה תוכנית אמנותית של המשפחה. אבא איל ניגן באורגן חשמלי וליווה את טל, האחות התאומה ששרה את "הקשת בענן" ועוד שירים, יחד עם האם רוני. שיר ענה לקהל מברכיו בנאום נחמד ומלא הומור.

נוסף לכך זכה קהל האורחים בביקור במוזיאון המקומי, המתאר את תולדות הפרדסנות בארץ.

חגיגת בת-המצווה של אביגיל נערכה באולם "בית שמואל" (ליד מלון המלך דוד) בירושלים, כללה ארוחה מצוינת, ברכות וכמובן הופעה של הזמרת שלנו טל בליוי אביה איל במקלדת. אטרקציה מיוחדת סיפק צייר פורטרטים שהעניק לכל משתתף את ציור פניו שנעשה במקום. אביגיל הודתה לכולם בנועם רב.

את מסיבת בת-המצווה של יערה ליווה במשך כל האירוע, שנערך בירושלים, במסעדת צ'קרה, נגן גיטרה מעולה. הוא סיפק מוסיקת רקע נעימה, וגם ליווה את שירתה של טל בת-הדודה. יערה עצמה ואחותה אביגיל שרו דואט, להנאת כל המשתתפים. כל אורח כובד בכוסית שמפניה בהגיעו, והברכות כללו גם סיפורים משעשעים מחיי יערה.

שיר חוגג בר-מצווה (2005)

טל חוגגת בת-מצווה (2004)

יערה במסיבת בת-המצווה (2011)

אביגיל בחגיגת בת-המצווה (2006)

חגיגות המצווה של עידן, אביב ומאיה, ילדי אורנה ותומר, עדיין לפנייהם

כל הנכדים אוהבים מאד לבלות בביתנו. בכל חופש וחג אנו מארחים אותם לביקורים של כמה ימים. הפינוק כולל סרטים, בריכה, מסעדות ורכישות בקניון היפה בעירנו.

אחד הדברים החשובים בחיינו היה תמיד העזרה לזולת. הורינו נתנו לנו דוגמא אישית בנושא זה, ואני מקווה שהנחלנו לילדינו את הערך של התנדבות שאין שכר בצידה, מלבד הסיפוק בעשיית טוב.

דוגמא לכך היא הושטת ידנו ופתיחת ביתנו לעולים חדשים.

בשנת 1972 הגיע לבית החולים "אסף-הרופא" ד"ר יעקב זיגלבוים, שעלה מברית המועצות עם משפחתו: אשה, שני ילדים (בן ובת) והחותנת האלמנה. החותן, אביה של לודמילה רעייתו, היה גנרל בצבא הרוסי, ונפטר טרם עלייתם. אני לקחתי את ד"ר זיגלבוים תחת חסותי, והדרכתי אותו בתחילת דרכו הרפואית בבית החולים. רותי נרתמה לעזור למשפחה, התיידדה עם לודמילה, ואורנה התחברה עם הילדה איננה, בת גילה. נפגשנו לעיתים קרובות, סעדנו יחד באירועים, ועזרנו להם בכל דבר ועניין.

יעקב נולד באוקראינה ועבד שם כרופא נשים. בישראל החל התמחות חדשה במחלות פנימיות, במחלקתו של פרופסור אלמוג, בה הייתי סגן המנהל בפועל. צורת העבודה בישראל הייתה שונה בתכלית מעבודת הרופא בברית המועצות, אך יעקב, שהיה בחור מוכשר עם "ראש פתוח", השתלב בעבודה, למד במהירות את יסודות הרפואה הפנימית, וכעבור זמן לא רב השתווה למתמחים הישראלים במחלקה. אני זוקף ליזכותי חלק מן ההצלחה בהשתלבותו המהירה של יעקב בחיים הרפואיים בישראל.

לודמילה וד"ר
יעקב זיגלבוים

הניצחון המזהיר של ישראל במלחמת ששת הימים הביא לתפנית בחשיבה של יהודי ברית-המועצות והגביר את תחושת הגאווה הלאומית בקרבם. התחיל מאבק של יהודי ברית-המועצות על זכותם לצאת מחוץ ל"מסך-הברזל". ב-1971 התקבלה החלטה בדרג העליון בברית-המועצות למתן היתר יציאה ליהודים, וזאת על מנת להיפטר מהמטרד של הפעילות הציונית. משפחת יעקב זיגלבוים הייתה אחת מהמשפחות שהגישו בקשה ליציאה וגם הצליחו, למרות שיעקב היה חבר בקומסומול (תנועת הנוער של המפלגה הקומוניסטית) ובנבחרת הכדור-עף הייצוגית. לא אשכח את דבריו של יעקב באחת משיחותינו, בה תיאר את מצב האזרחים בברית-המועצות: "תמיד הייתה הרגשה שבולשים אחריו. לא ידעת אף פעם אם האדם שאתה משוחח איתו הוא מלשין, הרגשנו כמו סרדינים בקופסה". לאחר גמר ההתמחות בפנימית התגייס יעקב לשירות בתי הסוהר (שב"ס) ותוך זמן קצר ייסד וניהל את בית החולים של השירות. כישוריו המקצועיים ואישיותו הדינמית הביאו אותו להיות קצין רפואה ראשי של השב"ס. כמו כן מילא תפקיד חשוב של ראש מינהל הטיפול והשיקום של האסיר. בחודש מאי 1998 התפוצץ מטען חבלה במכוניתו כאשר היה בדרכו לעבודה והוא נהרג. עד היום לא פוענח הרצח ולא נתפסו מבצעי הפיגוע.

בתחילת שנות התשעים הגיע לישראל גל עלייה גדול מברית המועצות, שהתפרקה למדינות נפרדות. הרגשנו צורך לאמץ משפחת עולים ולסייע להם להתאקלם בארץ. פנינו לרשויות בעירנו ובקשנו שיפנו אלינו משפחה מוסיקלית, כי באין שפה משותפת, הנגינה תגשר בינינו. הכירו לנו את מיכאל וגאלה קונצביץ', הורים לבן יחיד בשם בוריס, שעלו מחרקוב, אוקראינה. מיכאל הכנר וגאלה הפסנתרנית ביקשו להשתלב בחיים המוסיקליים בעיר, ובמשך הזמן הצליחו מאוד. ההתחלה הייתה קשה, רותי ארגנה להם קונצרטים בבתי חברים, והשתדלה בשבילם.

עזרנו להם בעניינים ביורוקרטיים, ניגנו יחד, הזמנו אותם לארוחות שבת וחג, וגם לביכוי במועדון הספורט שלנו, סביב הבריכה. הם ידעו קצת אנגלית, אך למדו עברית

במהירות, ותוך כמה חודשים יכולנו לשוחח באופן חופשי. כשנה לאחר שעלו, הגיעו לארץ גם בלה, אחותה של גאלה, בעלה ניקולאי, בתם והאב המבוגר של שתי האחיות. (האחות השלישית ומשפחתה עלו כמה שנים מאוחר יותר). המטוס נחת בשדה התעופה בערב ראש השנה, שעות ספורות לפני כניסת החג. מכיוון שבמטוס זה הגיע העולה המיליון מברית המועצות, ראש הממשלה דאז, יצחק שמיר, קיבל את פני העולים בנמל התעופה. בביתנו כבר הוכנה ארוחת החג, הזמנו את העולים החדשים לבוא ישר מהשדה אלינו, ולהצטרף לגאלה, מיכאל ובוריס, לאיחוד משפחות אצלנו.

ההתרגשות הייתה גדולה וכך גם השמחה. האב ידע קצת אידיש והצעירים מעט אנגלית. מה שהיה חסר בשפה השלמנו בתנועות ידיים. כשיש חוס בלב, אין כל בעיית תקשורת.

מזג האוויר באותו ערב היה נעים, ישבנו במרפסת, ואז התרחש הדבר המרגש הבא: האב הרים את כוס היין, ואמר בעברית (!) בקול חגיגי ורועד מהתרגשות: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

היה זה רגע בלתי נשכח.

לא עבר זמן רב, וכולם התאקלמו בארץ: מיכאל מנגן בתזמורת הקמראטה-ירושלים, גאלה מורה לפסנתר, בלה וניקולאי, מהנדסי מזון במקצועם, מצאו עבודות בשטח זה. בלה וניקולאי החליטו להביא עוד ילד לעולם, צבר ישראלי, ונולד להם תומר, שהתגייס בימים אלו לצה"ל.

אנו בקשר חברי איתם עד היום, והם כמובן כבר לא צריכים כל עזרה מאתנו, הם וותיקים בארץ.

מימין לשמאל: גאלה, מיכאל, בלה וניקולאי

פרק כח

נכון לעכשיו

דפנה ואיל שניהם פרופסורים מן המניין בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, והשתקעו כמובן בירושלים. הם סולדים מכל פרסומת ולכן אומר רק זאת: מדף שלם בספריה בביתנו מוקדש לספרי חוק שחיברו, את הפרסים שקיבלו כבר הפסקנו למנות, והם מוזמנים באופן קבוע להרצות על נושאי המומחיות שלהם במשפטים במדינות רבות. איל היה דיקן הפקולטה למשפטים בשנים 2002-2005, ודפנה מילאה תפקידים חשובים באוניברסיטה. סליחה יקירי, אך משהו אני חייב לכתוב על מה שקורה עכשיו.

דפנה ואיל זמיר

אביגיל מדריכת גדנ"ע בנח"ל

אביגיל, בתם הבכירה, סיימה את בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה בהצטיינות, והגיעה לגיל גיוס. כמדריכה ב"תנועת הנוער העובד והלומד" התנדבה לשנת שירות לאומי לפני הגיוס, והדריכה בני נוער בדווים בדרום. היא התגוררה בבית בבאר שבע, עם עוד מתנדבים כמוה, ולא נטשה את חניכיה גם כאשר טילים רבים נורו על העיר מעזה, בזמן מבצע "עמוד ענן". אכן, לא פסו המתנדבים בעם.

אביגיל התגייסה לצה"ל בקיץ 2013, בחרה בנח"ל, ונבחרה בסיום הטירונות לחיילת מצטיינת. היא אוהבת מאוד לעבוד עם בני נוער ולכן עברה קורס הדרכת גדנ"ע. הבסיס שלה הוא בשדה בוקר.

יערה, הבת הצעירה, לומדת בבית הספר לאמנויות בירושלים ובחרה במסלול המשלב לימודי תיכון עם מוסיקה. היא חברה במקהלת "אנקור", אחת המקהלות הטובות בארץ, שזכתה בפרסים רבים בתחרויות ברחבי העולם. במסגרת שירתה במקהלה, יערה מופיעה באופרות (גם באלה הנערכות לרגלי המצדה) ובאירועים וטקסים ממלכתיים חשובים, כמו ביקור הנשיא אובמה ב"יד-ושם". לאחרונה הופיעה המקהלה ביפן במשך שבועיים, וכבר קיבלה הזמנה לאירופה.

יערה

יערה גם היא כאחותה הבכירה, חברה בתנועת הנוער העובד והלומד.

רוני ומשפחתה עברו לגור בגוש שגב בגליל התחתון, ליד כרמיאל. היא נפרדה מאיל, ומזה 5 שנים בן-זוגה הוא ישי גרנות, מהנדס אזרחי במקצועו. הם מתגוררים בטל-אל. רוני היא עובדת סוציאלית ופסיכותרפסטית ב"קופת חולים הכללית", וכן בקליניקה פרטית, בקריית ביאליק. היא מנגנת בוויולה באנסמבל מוסיקלי, וממשיכה בכך את המסורת המשפחתית.

רוני ובן זוגה ישי גרנות

שיר התגלה כשחיין מצטיין, ועד לסיום לימודיו בתיכון התאמן בברכת מכון וינגייט. הוא השתתף בתחרויות ארציות, והגיע להישגים מרשימים. עם גיוסו לצה"ל התנדב שיר ליחידה המובחרת "מגלן", שמשימתה לפעול בסודיות בעורף האויב בעת מלחמה. אני מקווה מאד שלא תהיה מלחמה, ולא יצטרך להשתמש בידע שרכש במסלול האימונים הקשה, שנמשך שנה וחצי. שיר הספורטאי המוכשר והחסון מייצג את יחידתו "מגלן" בתחרויות ספורט וכושר, הנערכות בצה"ל בין היחידות המובחרות.

שיר בטקס סיום המסלול, עם סבתא רותי וסבא גבי

טל שרה

טל התמסרה למוסיקה במשך כל שנות לימודיה בחטיבת הביניים ובתיכון. היא למדה נגינה על פסנתר ופיתוח קול. כבר בגיל 12 זכתה במילגה מ"קרן-שרת" בתחרות שירה, ובתחרות נוספת קיבלה ציון לשבח. אביה איל מלווה אותה בנגינת פסנתר בהופעות לפני קהל. הייתה לה הופעה גם בליווי תזמורת.

טל התקבלה, לאחר בחינות, לאקדמיה למוסיקה בירושלים, במגמת שירה קלאסית. היא שואפת להיות זמרת אופרה. לאחרונה השתתפה במקהלת האקדמיה, באופרה "דון ג'ובאני" מאת מוצרט, שהוצגה במגדל דוד בירושלים.

אורנה ותומר עברו לגור ברחובות, במרחק הליכה של דקות מביתנו. אורנה, רופאה מומחית בגניקולוגיה ובמיילדות, פיצלה את עבודתה למשרות חלקיות במרכז הרפואי "אסף-הרפא", ב"קופת חולים מאוחדת" ובמרפאות פרטיות, בשטח שהוא עיקר התמחותה: אולטרסאונד של העובר, וסריקת מערכות. תומר עובד כרואה-חשבון בכיר ב"לאומי קארד" בתל-אביב. שלושת ילדיהם, נכדינו הצעירים, עידן, אביב ומאיה, מתפתחים יפה ומשעשעים אותנו בחכמות שלהם. בביתם מקבלת את פנינו תמיד, בקפיצות שמחה נלהבות, כלבת פודל חמודה להפליא, בשם דבשי.

אורנה, תומר והפודלית דְבָשִׁי

עידן והסוס "סימן טוב"

אביב עבר בהצלחה בחינות ארציות למחוננים מטעם משרד החינוך, ושולב בתוכנית הטיפוח של המדינה. הוא מקבל העשרה בנושאים מגוונים ומתקדמים, כגון וטרינריה ולוגיקה. ציוריו מיוחדים ורבי דמיון.

אביב קורא ספרים עבי כרס, ויש לו ידע כללי רב. לאחרונה התחיל להתאמן בטניס וגם ללמוד לנגן בסקסופון.

עידן חובב גדול של חיות. הוא מומחה לזיהוי בעלי-חיים מכל המינים (ביבשה, בים ובאוויר) גם הנדירים ביותר. הוא בקיא בשמות, בתכונות ובאורח-החיים שלהם. אם מישוהו צריך עזרה בנושאים אלה יש לפנות אליו. עידן רוכב על הסוס "סימן טוב" ועובד יפה מאד במחשב. יש לו זיכרון מצוין, שיעזור לו הרבה בחיים.

אביב והסקסופון

מאיה התחילה ללמוד בכתה א', והיא תלמידה נלהבת וחרוצה. היא משתתפת באופן פרטי בשני חוגים: התעמלות ובלט, בהם היא מפגינה זריזות, גמישות וכישרון לריקוד.

אני חושב שאַת יכולת הציור הנפלאה שלה ירשה מאיה מסבתא רותי, והיא מקורית ויצירתית בכל מלאכת יד.

מאיה בגינת ביתה

עם הצטרפות תומר למשפחה התברר שלא רק הזוג הצעיר, אורנה ותומר, הוא בראש אחד, אלא גם אנו, ההורים משני הצדדים, מצאנו מיד שפה משותפת והתיידדנו מאד. אנו חוגגים עם דורית ודווידי ובני ביתם ימי הולדת משפחתיים, את חגי ישראל ואירועים נוספים. ראויים לציון מיוחד לילות הסדר המפוארים אצלם, וביצועי "על האש" של יום העצמאות. נוסף לכשרון הבישול הנפלא, לדורית גם חוש אסטטי נדיר, והיא עורכת את שולחן האוכל בצורה מרהיבה. בנספחים בעמוד 269 מובאת דוגמה לכך.

דורית ודווידי תבור

שינוי גדול באורח החיים שלנו החל בשנת 1999. השינוי הזה קשור לשני אירועים: הראשון של רותי והשני שלי.

נתחיל ברותי. היא ניהלה במשך שנים רבות אורח חיים מאד פעיל, ציור כעיסוק מרכזי עד השעות הקטנות של הלילה, טיפול במשפחה ובכל ענייני הבית, משחק טניס לפחות פעמיים-שלוש בשבוע, משחק ברידג' תחרותי במועדון פעמיים בשבוע, עבודה התנדבותית באגודות שונות, פעילות חברתית ענפה ועוד כהנה וכהנה. לא הקדשנו אז תשומת לב מספקת למטען המשפחתי של מחלת לב טרשתית: האב סבל מאטמים חוזרים בשריר הלב, האם סבלה מתסמונת תעוקת לב, ושני האחים עברו כבר ניתוחי מעקפים בלב.

הניתוח לא מנע בעד האחים לפתח קריירות מוצלחות לאחר תום שירותם הצבאי: שבתאי היה יועץ משפטי של עיריית ירושלים, אחר-כך יועץ משפטי של השב"כ ובהמשך יועץ משפטי של "נתיב". חיים היה מנכ"ל בחברת המכוניות פיז'ו.

רותי והאחים שבתאי (משמאל) וחיים

כשרותי החלה להתאונן על מיחושים לא ספציפיים, התברר תוך זמן קצר שהמיחושים קשורים להיצרות באחד מעורקי הלב. רותי עברה שלושה צינתורים בניסיון לפתוח את החסימה, אך ללא הצלחה, העורק חזר ונסתם. במוצאי יום כיפור 1999 נסענו לבית חולים "הדסה" בעין כרם, ולמחרת היא עברה ניתוח לב פתוח, בו נעשה מעקף יחיד ומוצלח על ידי מנהל המחלקה פרופסור גדעון מרין. המהלך לאחר הניתוח היה תקין ולאחר חמישה ימי אשפוז, ועוד תקופת החלמה בכפר המכביה, חזרה רותי הביתה. לסיפור ניתוח הלב של רותי יש נספח, שיכול ללמד אותנו מחד על הסיכונים הקיימים בבתי החולים, ומאידך על אישיותה של רותי וסקרנותה, שכנראה הצילו את חייה. בבוקר יום הניתוח, כאשר רותי מועברת ממחלקת האשפוז לחדר הניתוח, לאחר שכבר קיבלה את זריקת הטשטוש, היא פותחת את תיק האשפוז המונח לידה על המיטה, וקוראת לתדהמתה שהתיק אמנם שייך לרות, אך לא לוינסון, אלא לוינשטיין. קולות המחאה של רותי מזעיקים את אחות המחלקה, המגיעה במרוצה, נבהלת למראה הטעות, ומחליפה במהירות את התיק השגוי בנכון. המקרה מדגים את חשיבות הזיהוי הנכון של החולה, ועל אמצעי הביטחון שיש לנקוט שטעות כזו לא תקרה, כי היא עלולה להיות קטלנית. לא כל פציינט יהיה ערני כמו רותי...

הניתוח דרש כמובן שינוי באורח החיים. פעילות ספורטיבית כן, אבל לא ספורט תחרותי כטניס, שהוחלף בהליכה ספורטיבית בגני מכון ויצמן, או צעדה על מכות הליכה שרכשנו. רותי גם שוחה ומתעמלת, כי מניעה משנית של מחלת טרשת העורקים נעשית בהקפדה על תזונה נכונה, פעילות גופנית, הורדת רמות הכולסטרול "הרע" על ידי תרופות, וכמובן מעקב צמוד אצל קרדיולוג.

האירוע השני אשר שינה את אורח חיינו, היה יציאתי לגימלאות בסוף שנת 2000, בדיוק כאשר מלאו לי 65 שנים. בבית החולים נערכה לי מסיבת פרידה יפה, בנוכחות רבים מהרופאים, האחיות, והעובדים הפרה-רפואיים, שאיתם עבדתי שנים רבות. בטקס היו כמובן הרבה ברכות ומחמאות המקובלות במעמד שכזה, אך אני רוצה להביא כאן את נאום הפרידה שלי, המבטא נכונה את מה שהיה על ליבי באותו יום.

נאום הפרידה

ראשית ברצוני להודות לכם על שבאתם היום לברך אותי ולהשתתף במסיבת הפרידה לרגל יציאתי לגימלאות. ביום פרידתי מעבודה פעילה בבית חולים אשתף אתכם ברחשי ליבי.

קשה לי מאד להאמין שכבר עברו 38 שנים מדצמבר 1962, שאז דרכה רגלי בפעם הראשונה, ביחד עם חברי ד"ר ורון, בבית החולים "אסף-הרופא", במחלקה פנימית א', ביתן 38 וביתן 14 (למי שזוכר). המנהל היה אז ד"ר יעקב ולטר אלקן ז"ל, וסגנו ד"ר אשחר שנפטר לאחרונה. מאוחר יותר הצטרף לניהול הפנימיות ד"ר אלמוג, ייבדל לחיים ארוכים. תחת ניהולם למדתי רבות ברפואה הפנימית. במשך 38 שנים אלו גדלתי עם בית החולים, הייתי עד להתפתחותו הגדולה, ונראה לי שגם תרמתי במספר נושאים ספציפיים. אי

אפשר להאמין שלפני 35 שנים לא הייתה קיימת אבחנה של אי ספיקה נשימתית, מכיוון שלא היה קיים אצלנו Blood gas analyzer. פעולות הנשמה בוצעו רק בחדר ניתוח במכשירי הרדמה, כי לא היו מכשירים להנשמה, וטיפול נמרץ עדיין לא נולד במדינת ישראל. זכור לי שבכל תקופת התמחותי במחלקה הפנימית הנשמנו חולה רק פעם אחת, זאת בעזרת ריאת ברזל, שהייתה מוצג מחיאוני בבית החולים, מהימים של מגפת שיתוק הילדים בשנות החמישים.

בתקופה ההיא הסטטוסקופ "חג", מכיוון שכדי לאבחן מום לב היה צריך

לדעת להאזין ללב, וכיום ישנו מיכשור מתקדם לנושא זה. למרות זאת הסטטוסקופ "לא מת": הוא עדיין חיוני בעבודת הרופא, וגם מקשט את צווארו כסמל של סטטוס.

רבים מעמיתיי הרופאים, שפגשו אותי בזמן האחרון במסגרת העבודה בבית החולים, לבטח שמו לב לאי שביעות רצון מסוימת שלי בעבודתי הרפואית. מלבד העייפות המצטברת במשך 38 שנות בית חולים, מהן 24 שנים כמנהל היחידה לטיפול נמרץ כללי, יש לאי שביעות הרצון גם צד אובייקטיבי. התפתחות הטכנולוגיה הרפואית מצד אחד, והתפתחות רפואה דפנסיבית קיצונית מאידך, גורמות לביצוע החייאות מיותרות לחולים סופניים, וביצוע בדיקות לא נחוצות ויקרות בגלל חשש מתביעות. אלה מביאות לעלות גבוהה במחיר הרפואה. מתפתחת רפואה בלתי שוויונית, והניהול הכלכלי שנכפה על המערכת הרפואית גורם לפיתוח יחידות רפואיות, שחשיבותן בעיקר בהכנסה הכספית שהן מביאות. התוצאה היא שיש מחלקות, יחידות, רופאים וחולים ששווים יותר, וכאלה ששווים פחות, בדיוק כמו המצב הקיים בכל עסק כלכלי.

המקצוע הנפגע ביותר בסוג כזה של רפואה הוא מקצוע הטיפול הנמרץ הכללי, שבו העלות גבוהה מאד וההכנסה נמוכה יחסית לעלות. ברור שמערכת רפואית הדואגת כל הזמן איך "לגמור את החודש", אינה רוצה להגדיל את מספר מיטות הטיפול נמרץ, ואינה רוצה לתקצב אותן כנדרש, וזאת למרות שאין ספק שמספר מיטות הטיפול הנמרץ ב"אסף-הרופא", כמו בכל בית חולים אחר בישראל, אינו עונה על הצרכים. כרופא ותיק ובעל ניסיון, גם אני בדעה שיש להתחשב בצד הכלכלי של הרפואה, אך אני בתמימותי חשבתי לכלכלת בית החולים תהיה בבחירה נכונה של התרופה שאני נותן לחולה, זולה לעומת יקרה, או בכך שאינני רוכש ציוד רפואי יקר, הקשור לאופנות רפואיות חולפות, ונזנח אחר כך ללא שימוש. נמנעתי מלבצע בדיקות יקרות ומיותרות שאינן מוסיפות דבר לחולה, אך מהוות חלק מהרפואה הדפנסיבית, שתפקידה אך ורק להגן על הרופא מפני תביעה משפטית. שמתי דגש על בחירה נכונה של החולים לאשפוז ביחידה, ואי קבלה של חולים שהצפי לגביהם הוא שהטיפול הנמרץ יהיה חסר תועלת עבורם.

התברר לי שמאמצים כאלה אינם זוכים לאהדה גדולה, והנהלת בית החולים הייתה מעדיפה שהאשפוז היקר ביחידה לטיפול נמרץ כללי יהיה משולם ומכוסה בצורה מלאה על ידי קופות החולים, בדיוק כמו שבתי חולים, עם מחלקות לניתוחי לב, מתוקצבים באופן מלא על כל ניתוח לב שהם מבצעים. הנקודות השליליות שמניתי בהתפתחות הרפואה, הם חלק מהסיבות שמקלות עלי מאד את הפרישה

מעבודתי הרפואית. היו כמובן גם הרבה התפתחויות חיוביות, ואחת מהן, שלא מרבים לדבר עליה, אך בגללה אני מצטער על עזיבת הרפואה, היא המספר ההולך וגדל של בנות המין הנשי במקצוע זה...

כמי שדוגל בשוויון מלא בין המינים, אני בטוח שהרפואה תרוויח מהשינוי הזה, ובעתיד הלא רחוק יש סיכוי טוב לשיפור ביחסי העבודה, ובאווירה בין כותלי בית החולים.

וכעת מה הלאה?

לאחר שסיימתי את בית ספר התיכון, והייתי צריך להחליט באיזה מקצוע לבחור, התלבטתי בין רפואה לבין נגינה מקצועית בצ'לו. לעזרתי בא אבי ז"ל, שהיה רופא ופסנתרן מצוין, ואמר שעל הנגינה להיות אך ורק להנאה ולא לפרנסה. שמעתי בקולו, התפרנסתי בכבוד מהרפואה, וגם שאבתי ממנה סיפוק רב והנאה במשך שנים רבות. עכשיו הגיע הזמן לנגן בצ'לו בצורה הרבה יותר יסודית, ואשריי שאין לי צורך להתפרנס מהנגינה. למרות שהחלטתי לפרוש מעבודה רפואית, אני מתכוון לבקר אתכם כמתנדב בבית החולים פעם בשבוע, למספר שעות, ולהשתתף בדיונים בנושאי הטיפול הנמרץ. גם כשלא אבוא לכאן, אני משאיר פה דור המשך של המשפחה, את בתי ד"ר אורנה, שתהווה חוליית קשר שלי עם בית החולים, לאחר פרישתי.

עם בְּתִי, ד"ר אורנה במסיבת הפרידה שלי מ"אסף הרופא"

ואם מדובר בדור המשך, תמיד ראיתי חשיבות רבה בהקניית ידע בטיפול נמרץ לרופאים שעברו דרך היחידה. שניים מן המתמחים שלנו התמנו למנהלי יחידות לטיפול נמרץ כללי בבתי חולים אחרים, ואני מקווה שבקרוב נתבשר גם על מינוי שלישי. למרות שנשמעה בדבריי נימה ביקורתית, אני רוצה לציין שבית החולים "אסף-הרופא" היה תמיד, וגם יהיה לי, כבית שני. מיטב שנתיי עברו עלי פה. באתי לעבודה בבוקר חדור באהבת המקצוע, שהוא לדעתי, ולמרות הכל, היפה והנפלא במקצועות. אף לרגע לא התחרטתי על הבחירה שעשיתי, לעזור לחולים ולהציל חיי אדם. בבית חולים זה נולדו שלוש בנותיי, שהצעירה בהן מתמחה עכשיו במחלקת נשים ויולדות, במקום שבו נולדה היא עצמה, חזו סגירת יפה של מעגל. בבית החולים "אסף-הרופא" טופלו ההורים המנוחים שלי ושל רעייתי רותי במסירות רבה, ואנו אסירי תודה על כך. רכשתי פה חברים נאמנים, ואני בטוח שעוד נתראה בעתיד, כך שהיום אינני אומר לכם שלום אלא להתראות.

מסיבת פרידה נוספת, הפעם אינטימית יותר, נערכה בביתה של האחות הראשית של היחידה, אסתר רובנוב. למסיבה הגיעו כל העובדים בטיפול נמרץ (מלבד התורנים של אותו ערב) והאווירה הייתה חמה ומרגשת. המסיבה כללה כמוכן נאומו ברכה, חלוקת מתנות, מזנון עשיר ולבסוף גם ריקודים. רקדתי עם אחיות היחידה, וותיקות וחדשות, שהיו לבביות ורבות חן. בנאום התשובה הספונטני שלי הדגשתי שתי נקודות: הראשונה, שאין אדם שאין לו תחליף, ולכן סגן מנהל היחידה ד"ר יובל לאונוב, המיועד להחליף אותי, ימשיך ללא ספק לקדם את היחידה יחד עם ד"ר אלי קלינובסקי. הנקודה השנייה נגעה למקצוע הטיפול הנמרץ ככלל, ואני הבעתי את תקוותי ואמונותי שההשקעה בו תגדל.

בשנת 2000 היו במרכז הרפואי "אסף-הרופא" רק 6 מיטות המיועדות לטיפול נמרץ כללי, מספר זעיר שגרם לכך שחולים רבים שכבו במחלקות האשפוז, מונשמים ללא השגחה וטיפול ראוי. היה לי ברור כבר אז שמצב כזה אינו יכול להימשך. עם ישראל אינו טיפוש, הוא משלם אגרת ביטוח בריאות גבוהה, הוא לומד מהתקשורת על מחדלים בשרות הרפואי, ולכן יהיה זה טבעי שמשאבים רבים יותר יופנו לבריאות, ושהיחידה לטיפול נמרץ כללי היוקרתית והיקרה תקבל עדיפות.

ואמנם זמן לא רב לאחר יציאתי לגימלאות התחילה בנייה מסיבית, היחידה לטיפול נמרץ כללי התרחבה משש מיטות לשמונה עשרה מיטות (!) ובנוסף קיבלה את מיטב הציוד והמכשור הרפואי בכמויות גדולות. עברו חלפו הזמנים שבהם הייתי מבקש בדחילו ורחימו 4 משאבות עירוי ומקבל (אולי) אחת. שינוי המדיניות נבע גם מהעלאת

תעריף התשלום של קופות החולים עבור אשפוז ביחידה לטיפול נמרץ: לא עוד תשלום אחד ליום אשפוז בכל מחלקה ומחלקה, אלא תשלום ריאלי יותר בעד אשפוז ביחידה לטיפול נמרץ. התברר להנהלת בית החולים שהגדלת מספר המיטות לטיפול נמרץ אינו צורך רפואי בלבד, אלא הוא גם רווחי.

אני מאד מרוצה שהנושא המרכזי בנאומי הפרידה שלי קרם עור וגידים, והטיפול הנמרץ זכה לקידום ולכבוד שהוא ראוי לו.

האירוע המשפחתי המרכזי של השנה (2013) היה חגיגת יום ההולדת ה-80 של שבתאי זיו, אחיה הבכור של רותי. מסיבה יפה נערכה לכבודו ברוב-עם, בבית הדיור המוגן "עד 120" בתל אביב, שם הוא מתגורר עכשיו עם רעייתו רוחמה. יש להם בת ושני בנים (טלי, איתי ויובל) וארבעה נכדים. לאח השני של רותי, חיים זיו, ולרעייתו שושנה, יש שתי בנות (דלית ויעל) ושתי נכדות.

המשפחה מלוכדת ומקפידה להיפגש כמה פעמים בשנה בהרכב מלא, מורשת מבית ההורים שנתנו דוגמא לילדיהם.

רותי, שבתאי וחיים (משמאל) בחגיגת יום ההולדת ה-80 של שבתאי

פרק כט

החיים הנצחיים שלי כגיאולוגית

אדית היתה לידי אמיתית

היציאה לגימלאות לוותה אצלנו בשינוי סטטוס הדיור שלנו: מדירה גדולה, אבל סטנדרטית, שבה גרנו 28 שנים, עברנו לפנטהאוז מושקע ויפהפה, ברחוב שקט ויוקרתי. המשכורת של מנהל יחידה לטיפול נמרץ בבית חולים, אפילו בתוספת ההכנסות ממכירת ציוריה של רותי, לא איפשרה קניית פנטהאוז כזה. כאן נכנסת לתמונה הדודה אדית מניו-יורק, אחות אבי. היא התאלמנה בשנת 1973 והמשיכה לעבוד במשרד במרכז מנהטן. היו לה הרבה חברות (רובן אלמנות) יהודיות, יוצאות גרמניה, שהמשיכו את חייהן בארה"ב כמו שנהגו בברלין. הן חגגו ביחד את חגי ישראל, שיחקו ברידג' בבית או במועדון, יצאו להצגות, נפגשו במסעדות טובות, ונסעו בחודשי הקיץ לנופש בשווייצריה. הן שוחחו ביניהן בגרמנית, שפת האם שלהן, למרות שכולן ידעו אנגלית. האנגלית של אדית הייתה משובחת במיוחד, וכמעט ללא מבטא זר.

אדית הייתה מרכז הקבוצה. בגלל הופעתה האצילית, נועם הליכותיה, תבונתה וחוש ההומור שלה, כבשה לב כל, ועל פיה יישק דבר. אנחנו אהבנו אותה מאד, וזה היה הדדי. בשנים שגרנו בארה"ב נפגשנו לעיתים מזומנות, אך גם כשחזרנו לישראל היא ביקרה אותנו כאן, או שאנחנו בקרנו אותה בניו-יורק.

פעמיים הוזמנו על ידה לנופש בעיירת הקייט קאנדרסטק בשוויצריה, מקום בו נהגה לשהות חודש בשנה עם חברותיה.

עם דודה אדית בקאנדרסטק

תמיד היה נהדר לבלות במחיצתה, וביחוד בנוף הנפלא הזה.

ביקורה האחרון של אדית בישראל היה בשנת 1995, כאשר חגגנו לה את יום הולדתה התשעים במסיבה עליזה, עם כל המשפחה המורחבת. היא מצידה הזמינה את כולנו לחגוג במסעדה מפוארת בירושלים. מבחינה גופנית ניכרו בה אותות הגיל, אבל מבחינה שכלית הייתה במיטבה, ונראה היה לכולנו שהיא מאושרת להיות מוקפת בכל בני המשפחה.

היות ואני נשארתי קרוב משפחה היחיד, ניסיתי לשכנעה לעבור לישראל, ולגור איתנו, או

בכל מסיבה משפחתית רותי מנגנת באקורדיון

באחד מבתי "גיל הזהב" האלגנטיים בקרבתנו. אדית הסבירה בהגיון בריא, שבגיל 90 אי אפשר להחליף את הסביבה שבה היא חיה כבר כמעט 60 שנה. למרות שמספר חברותיה בניו-יורק הלך וקטן, היא רצתה להישאר שם. בשנתיים האחרונות לחייה סבלה מבעיות רפואיות קשות, ונאלצה לעבור כריתת רגל מתחת לברך, בגלל סיבוך של מחלת הסוכרת. בקרנו אותה במרכז השיקום בניו-יורק, בו ניסו להתאים לה פרוטזה להליכה. באומץ ובגבורה היא שיתפה פעולה עם הצוות הרפואי, אבל כולנו ידענו שבגיל 94 לא תוכל אדית ללכת שוב, וזו תהיה כנראה גם פגישתנו האחרונה.

היא נפטרה בביתה כעבור זמן קצר, בו הייתה מטופלת היטב ע"י מספר אחיות, בתורנות של 24 שעות ביממה, ובהשגחה של ידידת נפש (עוד מברלין) בשם מרים מוסקוביץ. אדית נקברה בבית העלמין היהודי ליד ניו-יורק, לצד בעלה וילי שנפטר שנים רבות לפניו.

בצוואתה הורישה לי דודתי אדית את כל כספה (בדירתה הניו-יורקית גרה בשכירות) וכך יכולתי לקנות פנטהאוז מהודר, ולהעלות בצורה משמעותית את רמת החיים.

ב-1 לינואר 2001 הפכתי לגימלאי של משרד הבריאות, ובמהרה התברר לי שלתואר זה יש הרבה מאד יתרונות. ראשית כל, החיים נעשו שלווים יותר: אין יותר צלצולי טלפון מהרופא התורן, המבשר לך על איזו התדרדרות במצב של חולה ומבקש ייעוץ, אין יותר ביקורים ביחידה בשעות הערב והלילה, ואין יותר ויכוחים מעצבנים עם רופאים בכירים אחרים, על המצאות סיבה מספקת לקבלת חולה ליחידה. ישנים בלילה הרבה יותר טוב, ומתכננים את היום למחרת. רבים מחבריי הרופאים הגימלאים, ממשיכים בעבודה חלקית בבית החולים, בקופות החולים או בפרקטיקה פרטית, אך אני החלטתי ש-38 שנים של עבודה רפואית מלאה הן מספיקות, והגיע הזמן לעשות דברים נוספים האהובים עלי, שמפאת חוסר זמן לא ביצעתי עד כה.

קודם כל, נגינה בצוותא של מוסיקה קאמרית. אמנם אף פעם לא הפסקתי לנגן, אבל הביצוע היה חובבני, כי לא התאמנתי מספיק ולא התכוננתי ליצירות שנוגנו. כיום יש לי שלושה הרכבי נגינה קבועים, התכנית נקבעת מראש, וזה מאפשר לי להכין היטב את החומר למפגש. אין ספק שרמת הנגינה עלתה, ולאחרונה צילמנו והקלטנו בצורה מקצועית בביתי שתי רביעיות מיתרים, של היידן ומוצרט.

אפשר לשמוע קטע מההקלטה הזאת ביוטיוב בדרך הבאה: להקליד - מוסיקה קאמרית וגבריאל לוינסון. עולה קטע של רבע שעה מהרביעיה של היידן.

לספר זה יצורף תקליטור של ההקלטה המלאה - לכל המעוניין.

שתי הרביעיות העכשוויות

משמאל לימין: כרמלה שגיא, נעם קריב, עמיקם ברג ואני

משמאל לימין: יואל לכיש, יורם גלזר, לינה אלבוחר ואני

חינוך מוסיקלי קיבלתי מילדות בבית הוריי, והרביתי ללכת לקונצרטים של תזמורות והרכבים קאמריים, אך ביצוע עצמי של יצירות גאוני המוסיקה גורם לסיפוק ואושר גדולים.

במשך שנים רבות היו לרותי ולי כרטיסי מנוי לתזמורת הפילהרמונית ולאופרה, אך כיום אין צורך לנסוע לתל-אביב כדי לשמוע קונצרט. תחנת הטלוויזיה הצרפתית MEZZO משדרת כל יום, במשך כל השבוע, את מיטב היצירות המוסיקליות ובביצועים הטובים ביותר. במקום לטרוח ולנסוע, לעמוד בפקקים ולחפש חנייה, אני יושב בביתי בכורסה נוחה עם כוסית משקה ביד, מערכת סטריאו טובה, מאזין לקונצרטים ורואה את כל האופרות האהובות עלי, בביצועים מהטובים בעולם. להצגות וקונצרטים ברחובות אנו במרחק הליכה, וזה נוח, אבל מפעם לפעם נוסעים למופעים מיוחדים אפילו אם הם רחוקים.

עיסוק שני שהזנחתי בתקופת הפעילות הרפואית שלי היה הקריאה, כי אז הזמן היה מוקדש כולו רק לקריאת ספרות מקצועית. רותי תמיד הרבתה בקריאה, והיא דואגת למלאי גדול של ספרים בבית. כעת אני מרבה לקרוא, ומפצה את עצמי על החסר בעבר. המחשב גם הוא מהווה עיסוק יום יומי קבוע. אמנם מעט באיחור נקנה המכשיר, אך הותקנו בו תוכנות מתקדמות, קיבלנו שיעורים בהפעלתו ממורה טוב, אנו עושים בו פעולות רבות ונהנים מהביצועים שהוא מעניק לנו, כולל כתיבת ספר זה.

את הצעדים הראשונים במשחק הברידג' עשינו כבר לפני שנים רבות, עת שחקנו עם הוריי ברידג' חברתי, בו הזוג המקבל את הקלפים היותר טובים מנצח. לאחר מכן החלה רותי לקבל שעורי ברידג' באופן יסודי ומסודר, ממורה מקצועי בשם יעקב וקס, אחד השחקנים הטובים ביותר בארץ, ושיחקה במועדונים ברחובות ובנס-ציונה. היו תקופות בהן רותי שיחקה שלוש פעמים בשבוע, עם בני זוג שונים. היא התקדמה במהירות, התוצאה הייתה גביעים רבים שלה על מדף בביתנו, וקבלת תואר של אמן כסף בברידג'. אני התחלתי ללמוד ולשחק רק עם צאתי לגימלאות. ההתקדמות הייתה איטית יותר, אך בעזרתה של רותי התחלתי גם אני לאסוף נקודות ארציות והגעתי לתואר אמן ארד. הברידג' המודרני היום הוא מדע של ממש, אין גבול לשיטות וצריך ללמוד ולזכור הרבה חומר. אנו מעדיפים לשחק במועדון, כי בתחרות שם הניצחון איננו תלוי בטיב הקלפים שמקבלים, אלא ביכולת המשחק בהם. זכיתי להיות בן-זוגה של רותי לא רק בחיים אלא גם במשחק הברידג', דבר שהוא די נדיר, ולדעת רבים אפילו לא מומלץ לזוג נשוי, כי זה עלול להביא לחיכוכים. במקרה שלנו התוצאות מדברות בעד עצמן, ולמרות שאנו משחקים ברידג' רק פעם בשבוע, זכינו במספר גביעים משותפים. אנו לא מתווכחים (רק קצת) ולא רבים, זוכרים תמיד שהמדובר במשחק להנאה. צילום של כמה גביעים (מקום ראשון) בנספחים בעמוד 270.

ומה לגבי מקצוע הרפואה? לפני 13 שנים, כאשר יצאתי לגימלאות, החלטתי לא לעסוק ברפואה כמקצוע, אלא רק להתעדכן בחידושים בטיפול הנמרץ, וזאת על ידי השתתפות של פעם בשבוע בביקורים הקליניים ביחידה. אני גם קורא ספרות חדשה על טיפול נמרץ, כדי להשתתף באופן פעיל בסקירת הספרות השבועית ביחידה, "ג'ורנל קלאב". בכל יום שני בבוקר בשעה 8 אני מגיע לבית החולים, שמח לפגוש בדרך מספר עובדים ותיקים שעדיין מכירים אותי ומברכים אותי ב"שלום, מה שלומך?". ביחידה עצמה כמעט כל צוות האחיות התחלף, ובאשר לרופאים, המנהל יובל וסגנו אלי עדיין מנהלים את היחידה, אבל צוות זוטא גדול יותר מבצע יחד איתם את העבודה הקשה, ומתמחה במקצוע. אין כל ספק שמקצוע הטיפול הנמרץ התקדם והתפתח בשנים האחרונות, דבר שייחלתי לו, ואנוכי, שמקדיש לו רק כמה שעות שבועיות, איני יכול להדביק את קצב ההתקדמות. המחשוב והאלקטרוניקה נכנסו לכל פינה ביחידה, ולאחרונה הושלך לפח גם גיליון החולה, שאותו הבאתי לפני כמה עשרות שנים מפיטצבורג, ושהוחלף בגיליון חולה אלקטרוני.

צוות היחידה הנוכחי:

ד"ר אבי מזרחי, ד"ר יובל ליאונוב, ד"ר אלי קלינובסקי וד"ר אריה סורוקסקי

אריה התמחה אצלנו ומונה למנהל הטיפול הנמרץ הכללי בבית החולים "וולפסון". הוא שומר על קשר עם היחידה שלנו ומשתתף ב"ג'ורנל קלאב" השבועי.

אם נוסיף לכל המתואר לעיל גם פעילות חברתית (זכינו ויש לנו חברים טובים ונאמנים בארץ ובחו"ל) פגישות משפחתיות בכל החגים וימי ההולדת, ביקורים אצל שלושת נכדינו הצעירים ביותר, היחידים שגרים ברחובות, בילוי משותף איתם במשחקים וקריאת סיפורים, ועזרה בהסעות שלהם לחוגים - אפשר להבין מדוע חסרות לי מספר שעות ביממה.

למרות שהיה לי סיפוק רב בעבודתי כרופא, ואני נחשב לאחד מהאבות המייסדים של מקצוע הטיפול הנמרץ הכללי בישראל, התקופה הנוכחית היא ללא ספק הנעימה והיפה בחיי. רותי אהובתי, רעייתי מאז שמלאו לה עשרים, תמכה ועזרה לי בכל מעשיו, שיתוף הפעולה בינינו הלך וגבר עם הזמן, והגיע לשיא עם יציאתי לגימלאות. ב-2009 חגגנו במסיבה רבת משתתפים שנערכה ב"חוות אלנבי", את יובל החמישים לנישואינו המאושרים, והברכה של שלוש בנותינו, אותה הן הקריאו באירוע, מסכמת את הזוגיות הנפלאה שלנו:

רותי ואני ב"חתונת הזהב"

ברכת הבנות

אלהא אלהא היקר'ים,

מה הוא המתכון המוצלח המוביל לנישואים מאושרים במשך כל כך הרבה זמן? מה היא הערובה לזוגיות נפלאה, שהחלה עוד שאמא הייתה בת עשרה, ונמצאת כיום בעשור השביעי שלה? יש המאמינים בזוגיות של סיר ומכסה: אנשים שונים זה מזה, ומעצם השוני משלימים איש את רעותו, כמו סיר ומכסה, שאינם דומים אך יחד מהווים שלם.

יש הסבורים שזוגיות מוצלחת היא זוגיות של נפשות תאומות: אנשים שחושבים בדיוק אותו הדבר, חשים ויודעים את נפש בן זוגם כאת נפשם שלהם, ובעלי דעות ורצונות דומים.

יש הדוגלים בזוגיות של אהבה ומרחב, בה האהבה שוררת בין בני הזוג, אך כל אחד מהם נותן לשני מרחב כיחיד ללא כבלים, כל אחד מחג לכוסו של השני, אך לא שותים כל העת מכוס אחת.

בוודאי ישנם עוד מתכוני זוגיות נוספים. אך האמת היא לדעתנו, שזוגיות אידיאלית כשלכם היא תרכובת מוצלחת של כל המתכונים. כי מה יותר מסיר ומכסה, כמו ציפור לילה כאמא, ההולכת לישון עם עלות השחר, וחיית בוקר כמו אבא, המשכים קום בערך באותה שעה? או דייקן "ייקה" כמו אבא, שקובעים איתו שעה, וניתן לכוון את השעון לפי הגעתו, ואילו אצל אמא "רבע שעה אקדמאית" של איחור היא המינימום. או למשל אמא, ציירת מוכשרת עם טכניקה מדויקת כמו של צילום, ואבא עם יכולת ציור של ילד בגן חובה.

אבל עם כל הניגודים אמא ואבא הם גם נפשות תאומות בהרבה מאד תחומים: אהבת הבית והבילוי המשותף בתוכו, שחיה, משחק הברידג', נגינה בצ'לו ובאקורדיון, הליכה משותפת בשבילי מכון ויצמן, הגינות, יושר, עמידה על עקרונות ללא מורא ומשוא פנים, העדר חומרניות והסתפקות במועט, אהבת הארץ והמולדת, חינוך

הילדים לערכים החשובים של השכלה, אהבת מוסיקה, מוסר אישי וכיבוד הזולת, המשפחתיות הגבוהה והמסירות לילדים ולנכדים. בכל אלה ובהרבה תחומים אחרים אמא ואבא דומים זה לזה.

מה יותר מסמל אהבה ומתן מרחב, מרופא וציירת וכותבת, וחיים משותפים, שבהם כל אחד נותן לבן זוגו לפתח את כישרונותיו בכיוון שלו בזמן ובמקום שלו, מבלי לכבול אותו, בני זוג שיודעים לפרגן לתמוך ולכבד את הבחירה של בן הזוג השני, גם אם זה לא תמיד נוח או קל. כנראה שכל המכלול העשיר הזה שמאפיין אתכם, אמא ואבא, יצר זוגיות ונישואין כל כך מוצלחים ולאורך כל כך הרבה שנים. מסתבר שכל ההגדרות שמנינו משלימות ולא סותרות זו את זו.

אמא ואבא היקרים, אנו מאושרות ונרגשות לחגוג אתכם הערב אירוע כה חשוב ויפה, ולראות שגם לאחר 50 שנות נישואים נותרתם יפים, עם בריאות טובה, מלאי מרץ ושמחת חיים, אוהבים ואהובים. בשמנו ובשם כל בני המשפחה והחברים אנו מאחלות לכם עוד שנים רבות כאלו ביחד. כי אתם מוכיחים לנו ולכל האורחים הנמצאים כאן היום, שכשיש את החומרים הנכונים והמתכון המנצח, השמים הם הגבול.

אנו מאחלות ומקוות לעוד שנים רבות של מפגשים משפחתיים שמחים ומהנים, עם ניחוחות המאכלים הטובים, החברותא הנעימה, השירים והמנגינות בצוותא, צהלת הילדים הקטנים מסביב ושיח המבוגרים שימשיך בכיף גדול.

באהבה,

דפנה, רוני, אורנה, החתנים והנכדים.

ברכות של זהב

רוני מברכת באמצעות שיר של בוב דילן, דפנה ואורנה מברכות בשם המשפחה

הנכדים הודו לסבתא
ולסבא על כל הפינוקים,
האירוחים, המתנות
והבילויים המשותפים,
ואיחלו בריאות וחיים
ארוכים

המחותנים דורית ודויד
תבור מברכים: דורית
באומָר ודויד בצליל,
בנגינת מפוחית פה

אפילוג

תארתי בספרי את תהליך התפתחות הטיפול הנמרץ בבתי החולים בכלל, וב"אסף הרופא" בפרט.

הזכרתי את שמות הרופאים ביחידה בעבר ובהווה, והם קיבלו את תשומת הלב המרבית, אך בעבודת הטיפול הנמרץ משתתפים עוד אנשים רבים ממקצועות שונים: רופאים מייעצים מומחים בשטחים שלהם, רופאים ששולחים את החולים ממחלקותיהם ליחידה, ומדובר בעיקר במנתחים, פיזיותרפיסטים, טכנאי רנטגן והנשמה, אחיות דיאטה ועוד.

אך נטל רב ביום ובלילה, 24 שעות ביממה, רובץ על כתפי הצוות הסיעודי שעובד במשמרות - האחיות והאחים. העבודה הקשה והאחראית שלהם קובעת את איכות הטיפול בחולים ואת רמת היחידה.

מגיעה להם תודה מיוחדת, ולאות הערכה אני מסיים את ספרי בתמונה משותפת שצולמה בחגיגת חתונת הזהב של רותי ושלי. למרות שהאירוע התקיים 9 שנים לאחר שיצאתי לגימלאות, הנוכחות של כל צוות הרופאים והאחיות הייתה כמעט מלאה, מחוץ, כמובן, לתורנים שהיו חייבים להישאר ביחידה ולטפל בחולים.

נעים לי לחשוב שהצלחתי גם ביצירת אווירה נעימה ויחסי עבודה טובים עם אנשיי ביחידה לטיפול נמרץ, והם כיבדוני בנוכחותם ביום חגי.

התמונה היקרה ללבי הרי היא לפניכם:

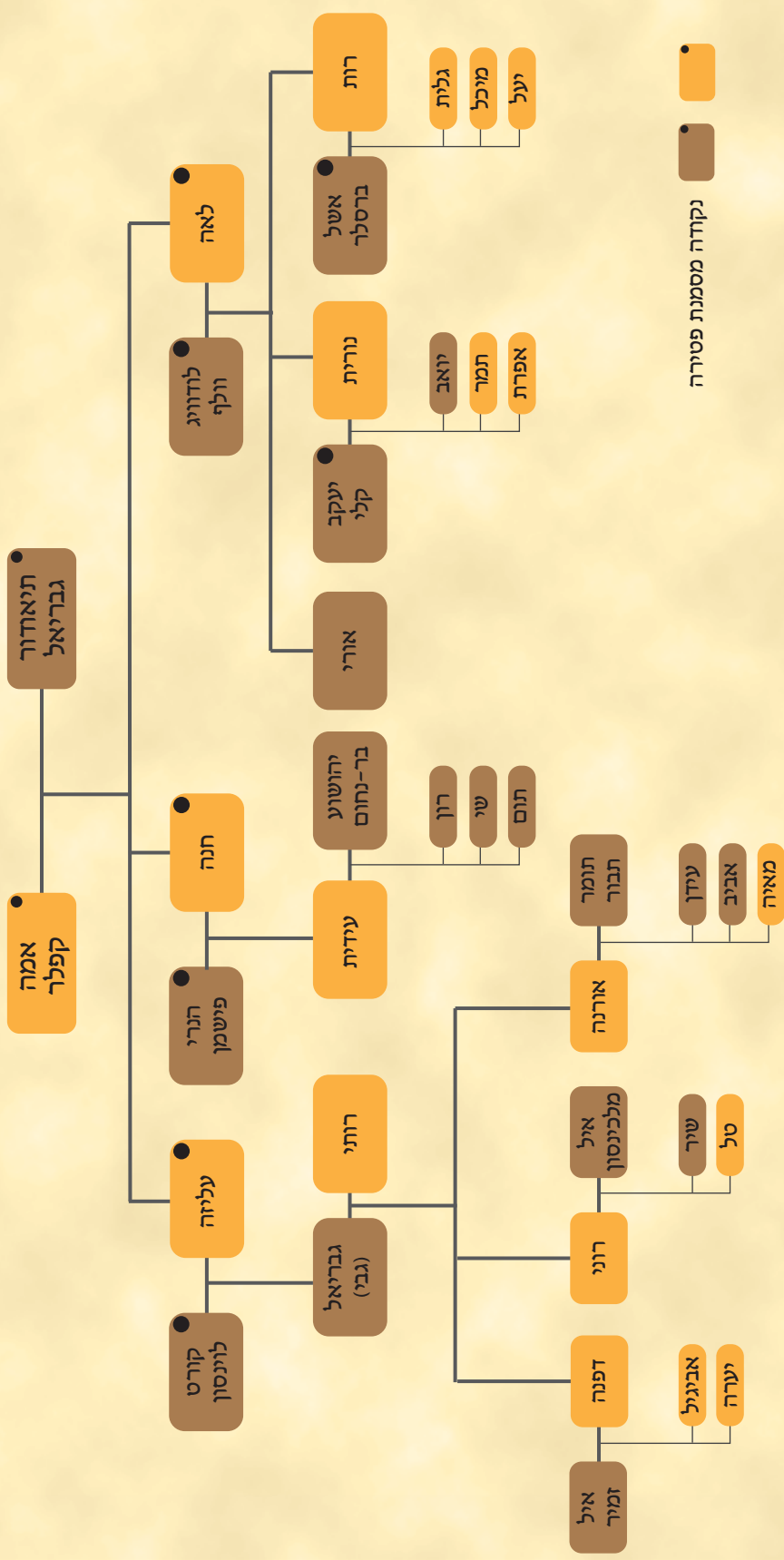
מימין לשמאל: אסתר, רעות, אליזבטה, גבי, רותי, רפאלה, אירית, נאווה, הדסה, חן, אביבה, מורן

נספחים

מעשה יצא

תגלית האצטון של ד"ר חיים ויצמן

בזמן מלחמת העולם הראשונה נזקקו הבריטים לכמויות גדולות של אצטון לשם ייצור חומרי נפץ. וייצמן הכימאי עבד אז באוניברסיטת מנצ'סטר. הוא גילה חיידק המפרק עמילן (מתירס למשל) לאצטון, בדרך של תסיסה. תגליתו המדעית החשובה הזאת בשנת 1915 תרמה רבות למאמץ המלחמתי, וחילצה את תעשיית החימוש הבריטית ממצוקה. החיידק נקרא אחר כך על שמו: "קלוסטרידיום אצטו-בוטיליקום ויצמן".

ד"ר חיים וייצמן רכש את אמונם והוקרתם של בכירים בממשלת בריטניה כמו וינסטון צ'רצ'יל, לורד ג'ורג' ולורד ארתור בלפור, והם סייעו לו בפעילותו כאחד ממנהיגי הבולטים של התנועה הציונית. ההכנסות הכספיות מפטנט האצטון ומפטנטים אחרים אפשרו לו להתמסר לפעילות ציונית. כך הובילו התגלית המדעית ואישיותו המיוחדת של ויצמן ל"הצהרת בלפור" ב-1917, בה ממשלת בריטניה הביעה תמיכה בהקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל.

בנם הטייס של ד"ר חיים ויצמן ורעייתו הרופאה ורה שרת במלחמת העולם השנייה בחיל האוויר הבריטי, ונהרג כש מטוסו הופל.

ליל הגשרים

ליל הגשרים או "מבצע מרכולת" היה כינויו של מבצע חבלה שנערך בליל ה-16 ביוני 1946. במהלכו תקפו לוחמי הפלמ"ח באופן מתואם 11 גשרים מרכזיים לאורך גבולות ארץ-ישראל. מתוך 11 הגשרים המותקפים נהרסו או נפגעו בצורה חמורה 10 גשרים. לוחמי הגדוד הראשון של הפלמ"ח, שתקפו את גשר הרכבת שמעל נחל אכזיב, התגלו על ידי שומרי הגשר. באש שנפתחה עליהם פגע כדור אחד במטען חומר הנפץ, הפיצוץ הביא לידי התמוטטות הגשר, אך גם למותם של 14 לוחמים ומפקדים. מבין הניספים נמצאה רק גופתו של יחיעם וייץ. הוא הובא למנוחת עולמים בהר הזיתים בירושלים, והמונים השתתפו בהלווייתו. יחיעם וייץ הונצח בהקמת הקיבוץ יחיעם. שרידי גופות יתר 13 הנופלים הובאו לבסוף למנוחת עולמים במקום נפילתם, בטקס ממלכתי רב משתתפים שנערך ב-1968.

מבצע "ליל הגשרים" היה הגדול במבצעי הישוב היהודי כנגד מדיניות "הספר הלבן" של השלטון הבריטי, שפגע בזכות היהודים לעלות לארץ-ישראל. התגובה של האנגלים למבצע "ליל הגשרים" התרחשה שבועיים מאוחר יותר, ונקראה על ידי הישוב היהודי "השבת השחורה".

הפיגוע ברחוב בן-יהודה

הפיגוע ברחוב בן-יהודה בירושלים אירע ב-22 לפברואר 1948. הפיגוע תוכנן על ידי עבד אל-קאדר אל-חוסני (שהיה מנהיג הכוחות הערבים באזור ירושלים ונהרג במהלך הקרבות על כיבוש הקסטל) אבל בוצע על ידי שישה חייליים בריטים שערקו מהצבא והשתמשו בכלי נשק ושלוש משאיות של הצבא הבריטי, שהיו מלאות בחומרי נפץ. הפיצוץ התרחש בשעות הבוקר המוקדמות וגרם להרס רב של מבנים ובתוכם שני בתי מלון. בפיצוץ נהרגו 58 בני אדם ולמעלה ממאה נפצעו.

הממשלה הבריטית הודיעה שאין לה קשר לפיגוע, אולם הישוב היהודי והנהגתו ראו בבריטים אשמים ברורים. מאותו יום פנו כל החייליים הבריטים מהעיר לאזורי בטחון ונאסר עליהם להיכנס לשכונות יהודיות. מספר האבדות הגדול הותיר את תושבי הארץ ואת תושבי ירושלים במיוחד המומים וכואבים.

שיירת "הדסה" להר הצופים

בית חולים "הדסה" והאוניברסיטה העברית שכנו על הר הצופים ממזרח לירושלים. לאחר החלטת האו"ם על תכנית החלוקה הייתה התחבורה העברית בין ירושלים להר הצופים מטרה להתקפות הערבים. אי לכך הייתה התחבורה להר הצופים מאורגנת בשיירות עם אוטובוסים משוריינים, אנשי ליווי של לוחמי ה"הגנה", וגם הייתה הבטחה של הצבא הבריטי לאבטח את השיירות בדרכם להר הצופים.

ב-13 לאפריל 1948 יצאה שיירה שהיו בה 105 נוסעים, שכללו רופאים, אחיות, סטודנטים, חולים, מבקרים, אנשי סגל של האוניברסיטה העברית, ומספר לוחמים מאבטחים. באמצע הדרך, בשכונת שיח' ג'ראח, עלה הרכב המוביל על מוקש והשיירה שנעצרה הותקפה במטח כבד של אש מקלעים על ידי הכנופיות הערביות. במשך כשעשר שעות סירבו הכוחות הבריטים להתערב ולחלץ את השיירה, והם גם מנעו מ"ההגנה" לארגן מבצע חילוץ. תוצאות ההתקפה היו 78 הרוגים, ביניהם 20 נשים, ד"ר חיים יסקי מנהל בית חולים הדסה, וד"ר משה בן-דוד המנהל המיועד של בית ספר לרפואה.

לאחר ההתקפה הזו פונה אזור הר הצופים מתושביו היהודים ונשאר רק צוות תחזוקה קטן. בהסכמי שביתת הנשק בין ישראל וירדן בתום מלחמת העצמאות, נהפך אזור הר הצופים למובלעת יהודית בחסות האו"ם, ונשארו בו 85 "שוטרים" ו-35 אזרחים ישראלים לשמירה ותחזוקה. השטח כולו שוחרר לאחר מלחמת ששת הימים.

כיום המקום פורח ומשגשג. האוניברסיטה העברית ובית החולים "הדסה" גדלו והתפתחו, ונוספו אתרים רבים.

נפילתו ותקומתו של גוש עציון

גוש עציון היה מורכב מארבעה ישובים: כפר עציון, משואות יצחק, עין-צורים ורבדים. בתוכנית החלוקה אמור היה הגוש להיות בתוככי המדינה הערבית. למרות שהגוש היה כלוא בטבעת של כפרים ערבים עוינים, והדרך היחידה לירושלים הייתה בשליטה ערבית מוחלטת, החליטו חברי הקיבוצים, בעצה אחת עם ההנהגה הלאומית, להישאר במקום, לבצר את הישובים ולהגן עליהם.

מיד לאחר ההכרזה באו"ם ב-29.11.47 על חלוקת הארץ לשתי מדינות, החלו הערבים לפגוע בישוב היהודי המבודד בגוש עציון.

למרות תגבורת של כוחות פלמ"ח שנשלחה לגוש, מדובר היה בכוח קטן המצויד בנשק קל, לעומת אלפי לוחמים ערבים שנעזרו בחיילי הלגיון הערבי הירדני, שהיה מצויד במשוריינים ותותחים. השיירות מירושלים עם תגבורת של לוחמים, ציוד, אספקה, נשק ותחמושת, נתקלו בכוחות ערביים גדולים וסבלו מאבדות קשות. מחלקת הפלמ"ח והחי"ש בפיקודו של דני מס, שניסתה להגיע לגוש בצעידה, הושמדה כולה. הקרב האחרון על הגוש נערך ב-13 למאי 1948, כאשר משורייני הלגיון פרצו לתוך כפר עציון והכריעו את הקרב. לאחר נפילת כפר עציון נערך טבח אכזרי במגיניו, 127 לוחמים נהרגו ורק ארבעה נותרו בחיים. גוש עציון נפל שדוד על סף תקומת מדינת ישראל. למחרת הכריז דוד בן-גוריון בתל-אביב על הקמת מדינת ישראל. מדינת ישראל הוקמה לאורו של לפיד גוש עציון הבוער.

19 שנים לאחר נפילתו של גוש עציון במלחמת העצמאות, זמן קצר לאחר תום מלחמת ששת הימים, בספטמבר 1967, עלו בני המתיישבים והלוחמים על קרקע שבו היו חורבות כפר עציון, ויסדו את ביתם בבחינת "ושבו בנים לגבולם" (ירמיהו). הקיבוץ עלה להתיישבות באישור ממשלת ישראל ובברכתה, והיה הישוב היהודי הראשון ברחבי יהודה ושומרון. במשך השנים נוספו ישובים נוספים לגוש כמו ראש צורים, אלון שבות ועוד.

מבצע "חורב"

מבצע "חורב" התקיים בחורף, מ-22 לדצמבר 1948 ועד ה-7 לינואר 1949. מטרתו הייתה למגר את הצבא המצרי, שבנוסף לחטיבה הנצורה בכיס פלוג'ה היו לו עוד 4 חטיבות באזור שבין אבו-עגילה ואל-עריש בסיני ועד רצועת עזה. מפקד המבצע היה יגאל אלון ולצורך המבצע נערך כוח ישראלי גדול, שכלל חמש חטיבות: גולני, הראל, הנגב, אלכסנדרוני וחטיבה 8. כמו כן השתתפו בקרבות יחידות חיל הים ומטוסי חיל האוויר. במסגרת ההתקפה עברו הכוחות הישראלים את הגבול לסיני וכבשו את אבו-עגילה ואת אל-עריש. כתוצאה מכך הייתה רצועת עזה מנותקת מסיני. הניסיון לכבוש את כיס פלוג'ה נכשל.

מועצת הביטחון קראה להפסקת אש מיידית ונסיגה לעמדות שהחזיקו בהם הצדדים לפני המבצע. כמו כן הבריטים הציגו לישראל אולטימטום, התובע נסיגה לגבול הבינלאומי, וגם נשיא ארה"ב הארי טרומן הצטרף לדרישה. אי לכך הורה בן-גוריון לכוחות לסגת לגבול הבינלאומי. בינתיים התפתחה תקרית אש עם בריטניה כאשר 5 מטוסים בריטים שטסו מעל הכוחות הישראלים הופלו.

המבצע הסתיים מבלי שתושג מטרתו במלואה. הצבא המצרי נשאר בכיס פלוג'ה וברצועת עזה. עם זאת נחשב המבצע בעל הישגים גדולים: צה"ל הוכיח יכולת בתכנון ובהפעלת כוחות גדולים, חלק גדול מהצבא המצרי הושמד והוא גורש מרוב עמדותיו בנגב.

מבחינה מדינית היה המבצע בעל חשיבות מכרעת: מצרים, החזקה במדינות ערב, נאלצה לפתוח במשא ומתן על שביתת נשק עם ישראל.

הלחימה עדיין נמשכה, ובמהלכה נכבשה אילת במבצע "עובדה". ב-20 ליולי 1949 הסתיימה רשמית מלחמת העצמאות.

המפקד אברהם אדן (ברן) מטפס ומניף באילת את דגל הדיו, שאולתר מסדין וצבע דיו כחול

מלחמת סיני

מלחמת סיני, הידועה גם בשם "מבצע קדש", הייתה מלחמה שהתנהלה בין מצרים לישראל בין ה-29 לאוקטובר ל-5 בנובמבר 1956, ובמהלכה כבשה ישראל את חצי האי סיני ורצועת עזה. את המלחמה יזמו בריטניה וצרפת, וזאת בעקבות הלאמת חברת תעלת סואץ על ידי נשיא מצרים גמאל עבד אל-נאצר.

מטרות ישראל בשותפות במלחמה יחד עם בריטניה וצרפת היו: (א) לפתוח את מיצרי טיראן שהיו חסומים לשיט ישראלי וגרמו לשיתוק נמל אילת. (ב) חיסולם של קיני הפדאיון ברצועת עזה ובגבול סיני, שהגבירו את פעילותם בשנת 1956. (ג) הריסת המערך הצבאי של מצרים בחצי האי סיני, שהתחזק מאד לאחר עסקת הנשק הצ'כוסלובקית-מצרית.

כל המטרות של המבצע הושגו, אבל ברית המועצות, שהייתה בעלת בריתה של מצרים, איימה להתערב לצד המצרים, וגם ארה"ב הצטרפה לדרישת ברית המועצות שעל בריטניה, צרפת וישראל לפנות מיד את הכוחות מן האזור. בעקבות הלחץ של שתי המעצמות פינתה ישראל את רצועת עזה וחצי האי סיני, וכוח חירום בינלאומי הוצב בצד המצרי של הגבול עם ישראל ובשארם א-שייח, על מנת להבטיח חופש שיט במצרי טיראן. לפני פינוי חצי האי סיני הרס חיל ההנדסה הישראלי את התשתית הצבאית והתעבורתית של מצרים בסיני (כולל שדות תעופה) על מנת למנוע מתקפת פתע מצרית מתוך סיני.

אבידות ישראל במלחמה זו היו 177 הרוגים, מאות פצועים, וטיס שבוי אחד.

מלחמת סיני התרחשה שבועות ספורים לאחר רצח שבעת הסטודנטים בקורס המכי"ם בו השתתפתי, ועליו כתבתי בעמוד 76. ואלה שמות חבריי הנופלים הי"ד, אותם לא אשכח:

אילן דרושקובסקי	בנימין המאירי	שמואל זאקס
משה לרמן	יעקב פרידלנד	יהושע צרויה
גבריאל בקשט		

מבצע אנטבה

מבצע אנטבה או מבצע יונתן (ע"ש יונתן נתניהו, מפקד סיירת מטכ"ל, שנהרג במבצע) היה פעולה צבאית שביצע צה"ל ביום 4 ביולי 1976 במטרה להציל 105 נוסעים ישראלים ויהודים ואנשי צוות מטוס איר-פרנס, שנחטפו ע"י טרוריסטים במהלך טיסה מישראל לצרפת. החטיפה עצמה בוצעה ב-27 ביוני 1976 לאחר חנית הביניים באתונה, ע"י שני חברי החזית העממית לשחרור פלסטין ושני גרמנים חברי ארגון שמאל קיצוני. המטוס הונחת בלוב ולאחר תדלוק הורו המחבלים לטייס לטוס לאנטבה, הנמצאת בחלק הדרומי של אוגנדה, ליד חופי אגם ויקטוריה. ביום השלישי לחטיפה ריכזו החוטפים את כל הנוסעים הישראלים והיהודים באולם הנוסעים שבשדה התעופה באנטבה, ושיחררו את כל יתר הנוסעים. קברניט המטוס וכל הצוות המטוס הצרפתי התעקשו להישאר עם נוסעי המטוס מתוך אחריות לשלומם.

כתנאי לשחרור החטופים נדרשה ישראל לשחרר 50 מחבלים הכלואים בישראל, עוד אנרכיסטים הכלואים בגרמניה וכן לשלם כופר כספי. מדינת ישראל ניהלה מגעים עם שליט אוגנדה אידי אמין, ששיתף פעולה עם החוטפים.

החוטפים קבעו אולטימטום, שאם לא יענו דרישותיהם יוצאו בני הערובה להורג. במקביל למשא ומתן לשחרור החטופים, תכנן צה"ל מבצע חילוץ, שנעשה באמצעות 4 מטוסי הרקולס. מפקדי המבצע היו קצין צנחנים ראשי דן שומרון וסגנו מתן וילנאי. הכוח הפורץ שנע על גבי מרצדס שחורה ושני ג'יפים מוסווים ככוח אוגנדי, היה מורכב מחילי סיירת מטכ"ל עם מפקדם יונתן (יוני) נתניהו. בזמן הפריצה ליעד נפגע ונהרג יוני מאש של חיילים אוגנדים ממגדל הפיקוח. כוח סיירת מטכ"ל הגיע לבניין הטרמינל בו רוכזו כל החטופים, ובחילופי האש נהרגו כל המחבלים וגם שלושה מבני הערובה.

בנוסף נרצחה אחת מבני הערובה, שהייתה מאושפזת בבית חולים. כל החטופים הועברו למטוסי ההרקולס שטסו לניירובי בקניה, ולאחר תדלוק וטיפול בפצועים המשיכו ונחתו בישראל. העולם הערבי והקומוניסטי הוקיע את מבצע ההצלה וכינה אותו מעשה פירטים, ואילו בעולם המערבי הוא זכה לתשבחות ואהדה לישראל. המבצע עלה בקנה אחד עם המדיניות המוצהרת של ישראל כי לא תישא ותיתן עם טרוריסטים, ולא תענה לדרישותיהם, יהיו הסיכונים אשר יהיו. בישיבת הכנסת בה הודיע ראש הממשלה יצחק רבין על הצלחת המבצע, קרא יושב ראש הכנסת ישראל ישעיהו מזמור תהילים:

"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו".

מלחמת ההתשה

מלחמת ההתשה הייתה מלחמה בין ישראל לבין מצרים שהחלה ב-8 למרץ 1969, ונמשכה עד ה-7 לאוגוסט 1970, מועד שבו הסכימו הצדדים על הפסקת אש בתיווך אמריקאי. המלחמה התאפיינה בהפגזות כבדות של המצרים על עמדות צה"ל לאורך תעלת סואץ, וכמו כן בפשיטות קומנדו מצריות על המוצבים. בתגובה הפעיל צה"ל את חיל האוויר בתקיפת מקורות הירי המצרי, ובנוסף תקף מטרות מצריות בעומק מצרים. כמו כן היו גם פשיטות של קומנדו ישראלי על מטרות בתוך מצרים.

ישנה הסכמה מלאה על יום סיום מלחמת ההתשה, אך יש דעות שונות על מועד תחילתה. רבים רואים את סיום מלחמת ששת הימים כתחילתה של מלחמת ההתשה ולכן המצרים מכנים את המלחמה "מלחמת אלף הימים".

מלחמת ההתשה נערכה בחזית התעלה, הרחק מן העורף הישראלי וללא גיוס מילואים חריג, ולכן לא הייתה לה השפעה ישירה על העורף, שבו נמשכו החיים כסדרם (תל-אביב מוארת והתעלה בוערת, כדברי המשורר חיים גורי). עם זאת קורבנות המלחמה (367 הרוגים ו-999 פצועים) השפיעו על המוראל בישראל, והתאטרון הקאמרי העלה הצגה של חנוך לוין "מלכת האמבטיה", שבו הייתה ביקורת חריפה על המלחמה והממשלה.

המלחמה הביאה למעורבות נרחבת של ברית המועצות לצד המצרים, בדמות אספקת טילי קרקע-אוויר מתקדמים מסוג SA-3 ומטוסי מיג 21 עם צוותים רוסים. אקורד הסיום של מלחמת ההתשה היה קרב אוויר באזור התעלה בו הפילו טייסי חיל האוויר 5 מטוסי קרב שטייסייהם היו רוסים.

לאורך שנים רבות לא זכתה מלחמת ההתשה להכרה רשמית בישראל. רק בשנת 2002, באיחור של 32 שנים, הוענק אות מלחמת ההתשה לחיילים שהשתתפו בה.

מכתב הפרידה המקורי של פרופסור אקה גרנוויק מפיטצבורג

University of Pittsburgh

SCHOOL OF MEDICINE

HEALTH CENTER HOSPITALS: Children's • Eye and Ear • Magee-Womens • Montefiore •

Presbyterian-University • Veteran's Administration • Western Psychiatric Institute

Department of Anesthesiology and Critical Care Medicine Program

June 20, 1977

Dr. Gavriel Lewinsohn
Rm. 2412, PUH

Dear Gav:

Another year in the United States is over for you and it may be time to head for Israel again. You and your 4 beautiful girls in the family make up a very handsome and pleasant group. We are pleased to know that your wife also was extremely successful during the year here in Pittsburgh. I am sorry that I never got a chance to see her exhibits, but as you know, our program does not permit much social activities outside the medical profession.

We hope you will have a joyful vacation trip in the U.S. before you return home and wish all of you the best of luck for continued success in your different professions. Finally, I want to thank you for doing a very great job as a CCM Fellow in our frustrating program.

Sincerely yours,

Ake Grenvik, M.D.
Professor of Anesthesiology/CCM
Director, Div. of Critical Care Medicine

AG:je

תמונות נבחרות
מכמה טיולים

בגן האורכידאות
בסינגפור

על גשר קארל
בפראג, צ'כיה

אנו "רוקדים"
בבנקוק, תאילנד

רצוי לבקר בהולנד
בזמן פריחת
הצבעונים

צפינו במופע
פולקלור של מאוֹרים
בניו־זילנד והצטלמו
עם שניים מהם

על רקע הר המטרהורן
בצרמט, שוויצריה

על רקע ארמון בעמק
הלוואר, צרפת

ליד ארמון המלך
התאילנדי

מעל פסגת הר הצופים,
אין כמו בבית!

שולחנות ערוכים של דורית תבור

שולחן ערוך לליל הסדר

חוגגים חנוכה

תמונת המחזור

גביעי ברידג' משותפים לי ולרותי

תעודת המומחיות ברפואה פנימית

משרד הבריאות

אישור תואר מומחה

בתוקף סמכויותי לפי סעיף 11(2) לפקודת
המתעסקים ברפואה, 1947 ותקנות המתעסקים
ברפואה (אישור תואר מומחה), תשכ"ד 1964,
הנני מאשר בזה כי

לרופא גבריאל לוינסון

בעל רשיון לעסוק במקצוע הרפואה מס' דר' 6557

אושר תואר מומחה ברפואה פנימית

וכעדות לכך נרשם שמו בפנקס בעלי התארים של מומחה.

ניתן בחתימת ידי ביום כ' לחודש אדר א' שנת הש"ל
26.2.1970

המנהל הכללי של משרד הבריאות

מס' הרישום:

ר"מ/ 3522 №

תעודת מומחה לטיפול נמרץ כללי

מס' רו"מ /	12815	№
מס' ת"ז :	5033527	
רה /	9229	

משרד הבריאות

אישור תואר מומחה

הריני מאשר כי

ד"ר	לוינסון	גבריאל
מסמחה		מיטו

בעל/ת רשיון לעסוק במקצוע הרפואה מס' ר / 6557 / 1

ה"ז / 1 /

נרשמה/ה כבעל/ת תואר מומחה

לענף _____ טיפול נמרץ כללי

בפנקס בעלי תוארי המומחה לפי תקנה 31 מתקנות הרופאים
(אישור תואר מומחה ובחינות), תשל"ג—1973.

ניתן בחתימת ידי, ביום כ"ז בחודש ניסן שנה תשנ"ג

18.4.93

ב / המנהל הכללי
של משרד הבריאות

מס' הרישום :

תעודת הצטיינות מטעם משרד הבריאות

תעודת הצטיינות

וזאת לעדות

כי מר ד"ר לוינסקי גבריאל
העובד בבית אסא הופא, עריפין

נבחר בעובד מצטיין

במשרד הבריאות

במסגרת מבצע "עובד ישראל" התשמ"ח 1988
שנערך בחסות העתון מעריב

בסתיף נציבות טרות המדינה והסתדרות עובדי המדינה

פרופ' י. לס
תמנהל הכללי

ירושלים, אלול התשמ"ח

תעודה זו הוענקה באירוע חגיגי
לרגל מלאת 60 שנה לייסוד ביה"ס לרפואה בירושלים

זה אך סמלי שהזיכרון הראשון שלי הוא מגיל שלוש וחצי: אני מגיע באנייה לנמל חיפה, ויורד ממנה בסולם חבלים, המשתלשל מגובה רב. כך מתחיל סיפור חיי, בבריחה יחד עם הוריי מהתופת של החיה הנאצית. כאן נולדתי מחדש, ואני רואה את עצמי כ"צבר" לכל דבר.

בספרי אני מתאר את ההתאקלמות של משפחתי ה"ייקית" בארץ ישראל, את המאבקים של המדינה בדרך כנגד השלטון האנגלי בתקופת המנדט, ואת המלחמות שכפו עלינו הערבים. הם לא השלימו עד היום עם קיום מדינת ישראל.

סיפורי האישי משולב בקורות המדינה, והתרכזתי בו במספר נושאים חשובים בחיי:

הראשון בהם הוא מקצועי כרופא בבית חולים: תחילה התמחיתי ברפואה פנימית ומחלות ריאה, ולאחר מכן הקמתי את היחידה לטיפול נמרץ כללי במרכז הרפואי "אסף-הרופא". אני אחד מהאבות המייסדים של מקצוע זה בישראל.

את חלקי בהגנה על ארצי תרמתי במלחמת ששת הימים, בה השתתפתי כרופא צבאי של גדוד שריון, שהגיע עד תעלת סואץ. גם בימי המילואים הרבים שעשיתי במשך שנים ארוכות, בדרום ובצפון, הייתי הרופא של החיילים, וחוויתי יחד איתם את הצורך לשמור על המדינה הקטנה שלנו מפני אויביה.

הנושא הבא הוא האהבה למוסיקה בכלל, ולנגינתי בצ'לו בפרט. הוריי המסורים העניקו לי חינוך מוסיקלי ברמה גבוהה, ומילדות ועד היום אני מנגן מוסיקה קאמרית בהרכבים שונים, עם אנשים שנהנים כמוני לנגן בצוותא.

אך הנושא המוביל בחשיבותו, הוא המשפחה היקרה שלי. בראש ובראשונה רעייתי רותי, שבעזרת עצותיה הנבונות צלחתי היטב את החיים, וילדינו ונכדינו, המהווים מקור לגאווה ותקווה לעתיד טוב.